

ÉLETTÜNK

LIV. évf. 3. szám

Az európai magyar katolikusok lapja

2022. március

Ferenc pápa Máltára utazik

A Szentatya, elfogadva a Máltai Köztársaság elnöke, a hatóságok és az ország katolikus egyházának meghívását, apostoli utazást tesz Málta szigetén 2022. április 2-án és 3-án, amelynek során felkeresi La Valletta, Rabat, Floriana városokat és Gozo szigetét. Ferenc pápa eredetileg két éve, 2020. május 31-én utazott volna Máltára, de a pandémia miatt elhalasztották a látogatást. Most a járvány csitulásával az utazást ismét tervbe vették.

A Földközi-tenger középső részén, stratégiai pozícióban elhelyezkedő Málta a világ kilencedik és Európa ötödik legkisebb nemzetközileg elismert független országa, az EU legkisebb tagállama. Napjainkban közel 500 000 lakost számlál, akiknek több mint 90%-a katolikus. Ferenc pápa 36. apostoli útja vezet áprilisban Máltára. Ő lesz a harmadik egyházfő, aki az elmúlt harminc évben ellátogatott a Földközi-tenger szigetére. Korábban Szent II. János Pál 1990-ben és 2001-ben utazott a szigetországba, ahol szentté avatta Görög Preca atyát, az első máltai szentet. Egyúttal boldoggá avatta Adeodata Pisani nővért, a medinai Szent Péter monostor apátnőjét, és Nazju Falzon kiskorú szerzetest, aki a máltai katonákat segítette a krími háború alatt. XVI. Benedek pápa 2010. április 17-én és 18-án utazott Máltára Szent Pál, a Népek Apostola Krisztus után 60-ban történt hajótörése 1950. évfordulójának a megünneplésére.

Ferenc pápa hivatalos meghívója három éve érkezett George Vella elnöktől a 2019. szeptember 16-i vatikáni látogatása alkalmával. A Szentatya múlt év októberében találkozott Málta miniszterelnökével, Robert Abelával, akivel különféle közös érdekű kérdéseket tárgyalt, mint például az európai és nemzetközi helyzet, az ökumenikus és vallásközi párbeszéd fontossága, a népek közötti testvériség, a kereszténység hozzájárulása a máltai nép történelméhez, kultúrájához és életéhez, valamint az egyház elkötelezettségéről az ország emberi és társadalmi fejlődése mellett. A miniszterelnök akkor 7000 Covid-tesztet ajándékozott a Pápai Alamisznahivatal számára. (Forrás: Vatikáni Rádió)

A 2025-ös szentévről

Az Új Evangelizálás Pápai Tanácsa elnökének, Rino Fisichella érseknek címzett levelében a pápa örömmel szólt a 2025-ös szentév előkészületeiről.

A 2000-es nagy jubileum bevezette az egyházat a történelem harmadik évezredébe. Szent II. János Pál nagyon várta ezt a szentévet, remélve, hogy a keresztények legyőzik megosztottságukat és együtt ünneplik Jézust Krisztus, az emberiség megváltója születésének kétezredik évfordulóját. Most a XXI. század első negyede előtt állunk és készülünk a 2025-ös szentévre. Fontos állomás volt az irgalmasság rendkívüli szentéve, amely által újra felfedezhettük az Atya irgalmas szeretetének erejét és gyöngédségét – írja levelében Ferenc pápa, majd a pandémia okozta nehézségekről szól.

Az elmúlt két évben nem volt olyan ország, amelyet ne sújtott volna a világjárvány. Mindenütt megtapasztaltuk a magányt, a bizonytalanságot, a lét végsőségét, ami megváltoztatta életmódunkat. Keresztény emberként együtt szenvedtünk testvéreinkkel, akik próbatételeket álltak ki. Templomaink zárva maradtak, akárcsak az iskolák, a gyárak, üzletek és szabadidős központok. A pandémia megnyirbálta szabadságunkat, fájdalmat, félelmet és elveszettség-érzést váltott ki belőlünk.

Túrmezei Erzsébet: Márciusi álom

Álmodom egy fényes,
nagy magyar királyról.
Jönne, hol a nap kél,
fényes csodatájról.
Jönne hóparipán,
erős mentőkézzel.
Igazság sarjadna,
merre lova lépdel.
És amerre járna:
Segítségét senki
hiába nem várna.
És ahová térne,
égi áldás térne:
Igazi jót senki
hiába nem kérne.
Édes, szép hazánkban
békesség honolna.
Milyen szép is lenne!
Milyen jó is volna!

Nem is lehetetlen.
Nem is olyan álom.
Hiszen él egy Király,
fényes csodatájon.
Fényes égi tájról
hozzánk le is szállott.
Hozott segítséget,
hozott igazságot,
ragyogó örömet,
boldog békességet!
Csudaorvosságot
annak, kit seb éget.
Hódoló szívünk bár
mind elébe vinnénk,
hatalmában bíznánk,
erejében hinnénk!
Amíg minden magyar
nem hajt neki térdet,
az én édes hazám,
tudom, fel nem ébred.
Erős, mentő kezét
megragadva kérem:
„Édes Uram Jézus!
Mentsd meg az én vérem!”

A tudósoknak hála gyorsan megtaláltuk az első választ arra, hogy fokozatosan visszatérjünk a mindennapokhoz. Bizakodunk abban, hogy sikerül legyőzni a járványt és a világ visszatér személyes és társadalmi kapcsolatainak megszokott ritmusához. Ez annál könnyebb lesz, minél inkább megvalósul a szolidaritás, nem hanyagolják el a rászoruló lakosságot, és mindenki részesülhet a tudomány felfedezéseiben és a szükséges orvosságokban egyaránt. Örizzünk kell a remény lángját, és mindent megtenni azért, hogy bizalommal tekintsünk előre a

Pilinszky János: Nagyböjti levél

Bűneinkről hajlamosak vagyunk valamiféle jogászai szintről ítélni, s így, ha mindjárt esendőnek és bűnösnek érezzük is magunkat, úgy véljük, mérhetetlen távolság választ el bennünket a „nyilvános bűnösöktől”, a „bűnözők” kirekesztett világától. Ez igaz lehet és kikerülhetetlen a gyakorlatban. Vallásos értelemben azonban nincs ildomos és ildomtalan, következményekkel járó és következmények nélküli bűn. Bármilyen bűnről legyen szó: a felismerés és a beismerés minden kiút kezdete. A valóban fölsimert bűn elviselhetetlen súllyal nehezedik ránk.

Mégis, és itt van Isten végtelen irgalma, nincs erény, mely pontosabb, gyökeresebb leckét adhatna nekünk az alázatról, mint épp a fölsimert és megszenvedett bűn kétségbeesésig ható, lényegében elviselhetetlen terhe. Aki ezt csak egyszer is megtapasztalta, aki ebből csak egyszer is leckét kapott, tudja igazán, hogy gyötrelmére egyedül az ártatlanul szenvedő Isten bocsánata hozhat fölloldozást és gyógyulást. A nagyböjti ilyen értelemben az alázat legfőbb iskolája számunkra, „a katarzisi évada”, mely halandó voltunk megértésében, belátásában és elfogadásában tetőzik. Az, hogy bocsánatot nyerünk, és az, hogy halálunk után az örök élet ígérete vár ránk: tökéletesen ingyenes, isteni ajándék. A nagyböjti időszak szelleme fokozhatatlanul drámai, se a bűn realitását, se a halál tényét nem szépíti. Ellenkezőleg: mindkettőnek, a halálnak és a bűnnek is, pontosabban halálunknak és bűneinknek is teljes súlyát tárja elénk. Félelmetes iskola. És szabadságunk belőle – minden megszenvedettsége ellenére – mégse valamiféle törvényszerű átmenet gyümölcse, hanem olyan ajándék, mely minden reményt, minden elképzelést

fölmúl békéjével és makulátlan szeretetével.

Ha az újkori irodalomból azt az írót kellene megneveznem, akinek műveiben a nagyböjti nagy metafizikai drámája a legmélyebben és talán legszélesebben nyert megfogalmazást, minden bizonnyal Dosztojevszkij nevét említeném legelől. Ő talán az egyetlen „klasszikusunk”, akinek „mondandója” még ma is nyitottan áll előttünk. A „bűn örületétől” kevesen gyöttrődtek annyit, mint ő (egyik rövid posztumusz műve a világirodalom legfélelmetesebb önvallo-mása), de a megsebzett „Báránytól” nyert ítélet csodálatos békéjéről se tudott író nálánál „többet” papírra rögzíteni. Az, hogy befejezésül épp Dosztojevszkijre hivatkozom, többek közt azt is bizonyítja számomra, hogy a nagyböjti „enyhített”, mai formája semmiképp se von le semmit annak örök (égetően örök) aktualitásából. Ellenkezőleg: minél előbbre jutunk a történelemben, annál nyilvánvalóbban fölszínre kerül az emberi sorsnak az a „mélyrétege”, változatlan, lényegbeli tényezőivel együtt, amiről az Evangélium beszél.

Milyen jó volna végre valóban meghallanom, meghallanunk.

„Ne félj, ne szomorkodjál! Bánatod legyen – Isten megbocsát! Nincs, és nem is lehet a földön oly nagy vétek, melyet az Úr az igazi bűnbánóknak meg ne bocsátana. Nem is képes az ember oly nagy bünt elkövetni, hogy kimerítené az isteni szeretet végtelenségét. Hidd, hogy szeret az Isten! Mikor bűneidet megbánod, már szeretsz is! Szeretettel mindent meg lehet váltani, mindent meg lehet menteni!”
(Dosztojevszkij)

A Szentatya elfogadta Majnek Antal megyéspüspök lemondását

Ferenc pápa elfogadta Majnek Antal megyéspüspök lemondását a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye vezetéséről és kinevezte Lucsok Miklós eddigi segédpüspököt az egyházmegye sede vacante és ad nutum Sanctae Sedis apostoli adminisztrátorává.

Majnek Antal püspök 33 éve, 1989 óta szolgál Kárpátalján, ahol ferences szerzetesként Huszt plébánosa, s emellett Técső, Visk, Bustyaháza és Kerekhegy lelkipásztor is volt. 1995. december 9-én

nevezte ki püspökké II. János Pál pápa és ő maga szentelte fel Rómában 1996. január 6-án. 2002. március 27-én ő lett az újonnan megalapított Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye első megyéspüspöke; új hivatalába ugyanazon év szeptember 27-én iktatták be. 2021. január 6-án ünnepelte püspöki ezüstjubiläumát, s ugyanez év november 18-án töltötte be 70. életévét.

Lucsok Miklós domonkos szerzetest Ferenc pápa 2019. november 11-én nevezte ki a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye első segédpüspökévé. Egy hónappal később, december 10-én szentelték a munkácsi Tours-i Szent Márton székesegyházban. 2022. január 28-án, Aquinói Szent Tamás, az egyik legnagyobb domonkos szent emléknapján nevezte ki Ferenc pápa a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye sede vacante és ad nutum Sanctae Sedis apostoli adminisztrátorává.

(Forrás: Munkácsi Egyházmegye)

jövőbe. A 2025-ös szentév jó alkalom lesz az újjászületésre, amire mindannyiunknak szükségünk van. Ezért választotta a pápa „A remény zarándokai” – mottót.

A most zajló szinodális folyamatban a latin és a keleti egyházak lelkipásztori felkészülése révén méltó módon meg tudjuk majd ünnepelni a jubileumot, ezáltal az egyház a különbözőségben megvalósuló egység jele lehet. 2024-ben felkészítő ima-év előzi meg a jubileumot, amelyben halál adunk Istennek szeretete ajándékaiért, dicsérjük a teremtett világot, ami tiszteletre

és felelősségre int minket. Vállaljunk szolidaritást és osszuk meg mindennapi kenyerünket a rászorulókkal! Az ima az életszent-ség tanítómestere, amely segít megélni a szemlélődést a cselekvés közepette is. Készüljünk tehát erre az intenzív imaévre, amelynek során szívünk megnyílik, hogy befogadja a kegyelem bőségét a Jézus által tanított Miatyánk ima alapján! A Szűzanya kísérvé az egyházat a jubileumi kegyelmi eseményre való felkészülésben – írja levelében a pápa.

(Forrás: Vatikáni Rádió, részletek)

Nagyböjti jófélételek

Hamvazószerdával elkezdődik a húsvéti ünnepre való előkészületi negyven nap. Ez az időszak meghívás számunkra, hogy tudatosan elgondoljuk életünkről. Ezért keressük a csend és a nyugalom helyeit, ahol erről zavartalanul eltűnődhetünk. Igyekszünk a mindennapok feszültségeitől távolságot tartani. Önmagunkkal akarunk szembenézni, és megvizsgálni, hogyan viszonyulunk saját életünkhöz és kik is vagyunk valójában. Elégedettek vagyunk-e az életünk alakulásával? Hová akarunk eljutni, mivé szeretnénk válni? A helyes úton járunk-e? A cél megfogalmazásával együtt meg kell terveznünk a megvalósítás módját és meg kell tennünk az első lépéseket.

Előretekintve Húsvét ünnepére, jó döntésnek bizonyulhat, ha megszabadulunk az életünket megterhelő kevésbé fontos dolgoktól, hogy így az igazán fontosak felé fordulhassunk. Ennek segítségével rálátásunk lesz életünk lényeges értékeire. Ha egy más téren tudatos mértékletességre törekszünk és tartózkodunk a kevésbé fontos cselekedetektől, el fogunk jutni a böjtlés értelmes módozatához.

Olyan korszak közepette, amikor a világban és az egyházban is nem kis változásoknak vagyunk tanúi, ahol egyre inkább a teljesítmény nyomása erősödik, nagy je-

lentősége van annak, hogy a lélek és a test részére szabad mozgásteret biztosítsunk. Okvetlenül szükségünk van pihenőre, szabadsággal, vakációval töltött időre, hogy külsőleg és belsőleg elcsendesedjünk és teret engedjünk Isten Örömhírének, üzenetének a befogadására.

Fontos, hogy életünkben eltávolítsuk a felesleges „kacatokat”, a szellemi és érzelmi limlomokat, amelyek rengeteg energiát rabolnak el tőlünk és sok lelki kárt okoznak nekünk. Ilyen kacat például a ránk szakadó információáradat, amely a média, az újságok, az internet, az okoseszközök, a reklámok által ömlik ránk. Nem is vesszük észre, hogy a ránk zúduló, különféle – egyszer igaz, máskor hamis – tartalmak tömege mennyire negatívan hat ránk, mennyire megnehezíti napjainkat és megterheli egészségünket. Következésképpen temérdek szellemi szemét gyűlik össze az életünkben. Nagyböjten tervezzünk legalább egy tévé, rádió és internet nélküli napot, legalább egy háttérzene nélküli csendes órát. Ezek bizonyosan pozitív hatással lesznek szellemi és lelki életünkre.

A kritika és ítékezés kérdéséről szintén érdemes elgondolkozni. Amikor másokat kritizálunk, róluk ítékezünk, általában a magunk akaratát és elképzelését vetítjük ki

rájuk, és ha e két álláspont messze áll egymástól, közeledés helyett eltávolodást eredményez. Legyünk megértőbbek és elfogadóbbak másokkal.

Óhajaink és törekvéseink emberi mivoltunkból fakadnak, a tökéletességre való törekvés azonban életünkre negatív hatással is lehet, mivel egyedül Isten tökéletes. Számtalanszor bebizonyosodott, hogy akik Istennel egyenrangúvá akarták beállítani önmagukat, az Ő helyét akarták elfoglalni, mi több föléje akartak helyezkedni, eltűntek a történelem süllyesztőjében. Ez vár azokra is, akik napjainkban is ezzel próbálkoznak. Ennek tükrében fontos, hogy mi, emberek ismerjük el gyengeségeinket és korlátainkat. Ez erénnyé tud magasodni, mert alázattal elfogadni hibáinkat emberi dolog, mi pedig emberek akarunk maradni: emberek erősségeinkkel és gyengeségeinkkel.

A böjt, az ima és a jócselekedet mellett néhány ilyen és ehhez hasonló jó szándék, jófélételek tekintetűnk életünk lényeges értékeire irányíthatja, és ezáltal képesek leszünk mindennapjainkat pozitív irányba terelni, tartalmilag azt gazdagítani. Így készüljünk a negyvennapos nagyböjt idején Húsvét ünnepére.

László Antal

Kiengesztelődés

„Fölkerekedett tehát és visszament atyjához. Atyja már messziről meglátta őt és megesott rajta a szíve. Eléje sietett, nyakába borult és megcsókolta” (Lk 15,20). Ha a Szentírásban a tékozló fiú történetét fellapozzuk (Lk 15,11–32), amelyből az iménti idézet is való, majd a szövegről elgondolkozunk, arra a következtetésre juthatunk, hogy a kiengesztelődés, a megbocsátás nem is olyan nehéz dolog. Hogy ez valóban így van-e, arra a választ az élet különféle történései adják meg. Tény, hogy a most idézett evangéliumi rész leírása szerint az apát senki nem kényszerítette arra, hogy elveszett és visszatért fia elé szaladjon, őt átölelje és megcsókolja. Ő egyszerűen azt cselekedte, amit a szíve diktált. Az akkori rendelkezések szerint neki is az igazságosság előírásait kellett volna tiszteletben tartania, mivel kisebbik fiának annak idején kiadta az örökségét, amikor az a szülői házat elhagyta. Így neki most már nem járt volna a nagy ünnepség, az apa mégis, szívének sugallatát követve, ünnepi fogadást rendelt el, mert „*illett, hogy vigadjunk*

és örvendezzünk, mert a te öcséd meghalt, de föltámadt, elveszett, de megkerült” – olvasható a történetben. Az apa az örömmel biztosított elsőbbséget. És tette ezt annak ellenére, hogy előreláthatóak voltak az otthon maradt idősebb fiával való viták. Mégis megbocsátott visszatért gyermekének és ennek jeleit is adta.

Ebből a bibliai képből mindenképpen tanulhatunk. Ennek az apának a magatartása arra indít, hogy képpé váljunk mi is kompromisszumok kötésére és meg tudjunk a másikkal bocsátani, kibékülni vele. A mindennapi élet azonban azt mutatja, hogy a megbocsátás mégsem ilyen egyszerű, egyik pillanatról a másikra nem mindig sikerül. Szükség van türelemre, mások segítségére, külső tanácsokra, jöllehet ezek sem garantálják teljes bizonyossággal a sérülést szenvedett béke helyreállítását. Ellentétben az iménti kijelentésünkkel, azt kell mondanunk, hogy a kiengesztelődés, a megbocsátás nem tartozik a könnyen teljesíthető elvárások közé. Nehéz, néha majdnem lehetetlen. Ezért azt is hozzá kell tennünk, hogy ez nem

az erkölcsi erőfeszítésre épül, hanem Isten ígéretére, az Ő kegyelmi támaszára. Az Új-szövetség tanítása értésünkre adja, hogy az emberi együttélés a megbékélés készsége és a megbocsátás akarása nélkül nem valósítható meg. Ez tehát felülmúlja emberi erőinket. De családi, közösségi életünkben ott áll példaként a tékozló fiú apjának a magatartása. Ezt szemlélve és megszívelve mi is meg fogjuk tenni az első lépést, át fogjuk ölelni a haragost és tiszteletre ünnepi lakomát rendezünk.

Engedjük működni magunkban Isten kegyelmét, mert Ő segít a kiengesztelődés folyamatában, hogy így magatartásunk értékes emberi tulajdonságot eredményezzen bennünk. És ne feledjük, hogy a megbocsátás emberi teljesítménye csak akkor éri el a célját, ha valóban a szív mélyéről fakad. Segítsen minket Isten ebbéli törekvéseinkben ennek az évnek nagyböjti időszakában, a húsvéti előkészületben, egyéni és közösségi életünk nem kis kihívásai közepette.

Vencser László

Megkezdődik a katolikus papsággal szemben elkövetett kommunista bűnök feltárása

A katolikus papsággal szemben elkövetett kommunista bűnök feltárására kérte fel a Civil Igazságtételi Bizottság Osztie Zoltánt, a Budapest-Belvárosi Nagyboldogasszony-főplébániatemplom plébánosát. A lelkipásztor célja konkrétan, személy szerint összegyűjteni az áldozatokat. Ifjabb Lomnici Zoltán szerint a lehető legjobb kezekbe került ennek a méltatlanul elhanyagolt témának az ügye.

„Nagy örömmel nyugtáztuk Zoltán atya pozitív válaszát” – fogalmazott a sajtótájékoztatón Ifjabb Lomnici Zoltán, a Civil Igazságtételi Bizottság elnöke, aki szerint ideális személyt találtak az államszocializmus időszakában a papsággal szemben elkövetett kommunista bűnök feltárására. „*Létre kell hozni azt az építményt, amely bemutatja a klérus, a katolikus papság szenvedését*” – hangsúlyozta az elnök, és hozzátette: munkájukkal terveik szerint a későbbiek során a többi felekezet szenvedéseinek feltárására is ki fognak térni.

A plébános célja összegyűjteni és dokumentálni azt, hogy kik, hányan lettek áldozatai az üldözésnek. „*Ezrek váltak áldozattá. Szeretnénk konkrétan személy szerint összegyűjteni ezeket az áldozatokat, hiszen mindig a személyesség az, ami fontos és hitese. Tehát nemcsak adatokat szeretnénk mondani*” – fejtette ki a Hír TV kérdésére Osztie Zoltán. A plébános szerint az igazságosság követelménye rehabilitálni azokat a mártírokat, vértanúkat, akiknek a tanúságtétele a mai napig erőforrás a hívő emberek számára.

Osztie Zoltán

1958. augusztus 17-én született Budapesten, felvidéki és délvidéki származású polgári családban, amely a trianoni döntést fájdalmas igazságtalansággként élte meg. Anyai

nagyapjának éttermét a Rákosi-korszakban államosították, s az idős embert az ávosok súlyosan bántalmazták az Andrássy út 60-ban. Édesapja tízéves korában elhagyta őket. A nyolcadik kerületi Tisztviselőtelepen nőtt fel. „*Mélyen hívő családból származom, édesanyammal rendszeresen együtt imádkoztunk, énekeltünk, természetes volt nálunk az egyházi ünnepek megünnepelése. A Veres Pálné Gimnázium második évében kezdődött el bennem valami. Nyaranta sekrestyéskedtem és ministráltam a belvárosi templomban. A teljes nagyheti ünneplés kulcsfontosságúnak bizonyult a hivatásom szempontjából. Harmadik osztályban már félévkor tudtam, hogy pap szeretnék lenni. Kitünően érettségiztem és jelentkeztem az esztergomi szemináriumba. Főpásztorom a Központi Szemináriumba küldött tanulni, és ez a hat esztendő életem legszebb időszakai közé tartozott. Itt kinyílt számomra egy csodálatos világ, amelynek részese lehettem. A lelki érlelődés a hit szempontjából, a tanulmányok, a szeminárium egész légköre nagy hatást tett rám. Nagyszerű mestereim voltak, akik erősítettek az évek alatt. Szeretettel gondolok előjárómra, Khirer Vilmos-*

ra és Nádasi Alfonz bencés atyára” – emlékszik diákéveire Osztie Zoltán atya.

1981-ben Lékai László bíboros szentelte pappá Esztergomban, ezt követően a Hittudományi Akadémián doktorált.

– A Gondviselő Istennek köszönöm, hogy az egyházmegye minden területén megfordulhattam, ezáltal óriási tapasztalatra tettem szert. Mások az emberek, mások az élet mindennapjai vidéken, mint a városban, és ez más lelkipásztori közeledést, stílust, empátiát kíván. Voltam Nógrád megyében, a Duna mentén, a Szigetközben, Budapesten. Nyergesújfalun három évig Tóth-Turczér

Nándor plébános mellett dolgozhattam, akit méltán nevezhetek példaképnek, mert fantasztikus ember volt. Megtanultam tőle, mi a szeretet lényege: éreztetni a másikkal: „Jó, hogy vagy!” Ő ezzel a másik emberre mondott igent, akinek ez a létében megerősítő igent jelentette. Nógrád megyében az emberek nagyon kedvesek, a palóc-ság mindennapjait áthatja a vallásosság. Ott mindig tele volt a templom, állandóan gyóntattunk, szinte százszázalékos volt a hittanbeírás. Mái emlékszem arra a mély bölcseségre, amit ott mondtok nekem egy ember: „*Tudja, káplán úr, sok mindent megbocsát a nép a papnak, csak egyet nem: ha anyagi. Mert az a hitelenségének a jele, mert nem a Jóistenbe veti a bizalmát, hanem az anyagiakba.*” A szigetközi ember csodálatos, tiszta szívűség és családszeretet jellemzi. A vízi világ meghatározza az életüket.

Ferenc pápa imaszándéka márciusra

Keresztény bioetikai válaszként. Imádkozunk, hogy a bioetika új kihívásaira válaszoljon mi, keresztények imádsággal és társadalmi szerepvállalásunkkal mindig az élet védelmét mozdítsuk elő.

„Jól tudjuk, hogy ma az emberi élet alapvető tiszteletét rettenetes, brutális módon tiporják sárba, nem csupán azzal, ahogy személyesen hozzáállnak, hanem a társadalmi döntések és struktúrák hatásai révén is. A haszonelvű szemlélet és a technológiai fejlődés összefonódása megdöbbentő módon tette lehetővé, hogy ezek a paraméterek határozzák meg a biológiai kutatásokat, a nevelési irányzatokat, a szükségletek rangsorolását és az emberi kapcsolatok minőségét. Ott van azonban annak a lehetősége is, hogy a gazdasági fejlődés és a tudományos előrehaladás figyelembe vegye a férfi és a nő szövetségét, gondoskodjon az emberiségről és védje a személy méltóságát. Ez kétségkívül a teremtett világ szeretetét tükrözi, amit számunkra a hit segít elmélyíteni és jobban megérteni. A globális bioetika arra figyel, hogy mindez milyen hatással van a környezetre, az életre és az egészségre. Ez figyelemre méltó lehetőséget teremt egy új szövetség számára az Evangélium és a teremtett világ között.

Van egy további terület, amire szükséges figyelni: az új technológiák világa, az információs és kommunikációs technikák, a biotechnológia, a nanotechnológia és a robotika. Ezek segítségével – kihasználva a fizika, genetika és az idegtudományok eredményeit – könnyűvé vált, hogy nagyon mélyen beenyúljunk az élő anyagba. Az emberi test sem kivétel: lehetővé váltak olyan beavatkozások, amelyek nem csupán a működését és a teljesítményét képesek megváltoztatni, de azt is, ahogy egymással kapcsolatba lépünk. Mindezt személyes és társadalmi szinten, egyre inkább kitéve a piac logikájának. Szükség van tehát arra, hogy megértsük a mostani korszak átalakulásait, amelyek ezeken a területeken mennek végbe. Ezáltal érthetjük meg, hogyan fordíthatjuk őket a személy szolgálatára úgy, hogy közben tiszteletben tartjuk és elősegítjük emberi méltóságát. Ez egy komoly és igényes feladat, hiszen a lehetséges fejlődések kimenetelét illetően, összetettségük miatt nagy a bizonytalanság.

Emiatt a szokásosnál is figyelmesebb megkülönböztetésre van szükség, amit úgy definiálhatunk, mint *»a lelkiismeret őszinte munkáját az adott területen, ami arra irányul, hogy megismerje a lehetséges jót, és annak alapján felelősségteljesen tudjon dönteni a gyakorlati és korrekt gyakorlásáról«* (A fiatalokról szóló püspöki szinódus záródokumentuma, 2018. október 27., 109.)

Ami most történik, az a kutatás és az értékelés fázisa a lelkiismereten keresztül, ami a hívő számára az Úr Jézussal való kapcsolat fényében zajlik, az Ő szándéka szerint cselekedve és az Ő lelkülete szerint választva (Fil 2,5).” (Ferenc pápa, 2019)

Hiba György SJ

Édesanyám akkor ment nyugdíjba, amikor engem oda helyeztek, így együtt érkeztünk, és mivel keresztapám odavalósi, rögtön nagy szeretettel fogadtak a hívek. Két év alatt plébániát újítottunk, templomot tataroztunk. Sok esetben egy-egy nehézség láttán azt hittem, itt most vége van... De a hívek mellém álltak: Plébános úr, megoldjuk! És megoldták. Itt megtapasztaltam, hogy jó szívvel, jó szándékkal, hittel, akarással valóban meg lehet oldani szinte bármit – emlékezik Zoltán atya a vidéki életre.

Ezután helyezték spirituálisnak a Központi Szemináriumba, ami számára a lelki élet magasiskoláját jelentette. 1990-ben került plébánoshelyettesnek Budapestre, a belvárosi Nagyboldogasszony-templomba. Innen a VIII. kerületbe, a Tisztviselőtelepre helyezték, e mellett a Veszprémi Főiskolán liturgiát és erkölcsant tanított. 2000-ben került újra a belvárosba.

1997-ben, Csanád Béla alapító-elnök halála után vette át a Keresztény Értelmisségek Szövetsége (KÉSZ) vezetését; ezt a tisztséget 2016-ig töltötte be.

Papi jelmondata: „*Emészt a házadért való buzgóság*”, és ez több mint negyvenéves lelkipásztori életét valóban meghatározza. Munkásságát 2016-ban Polgári Magyarországi Díjjal ismerték el. (Szerk.)

Stafétaváltás a Linzi Egyházmegyében

Vencser László leköszön: az idegen nyelvű lelkészségek irányítását Szabó Ernő veszi át

A benyújtott pályázatok elbírálása után 2022. február 10-én megszületett a döntés: 2022. július 1-jétől Mag. Szabó Ernő, a Linzi Egyházmegye magyar lelkésze és a város Szent Antal-plébániájának plébánosa lesz a nyugdíjba vonuló Vencser László utóda. Az idegen nyelvű lelkészségek szakosztályának vezetése mellett Ernő atya felső-ausztriai magyar lelkészi beosztását továbbra is megtartja. Az elkövetkezendő hónapokban interjúban kérdezzük majd terveiről az új egyházmegyei referenst, addig is bemutatjuk őt olvasóinknak.

Szabó Ernő atya 1964. április 29-én született a Kolozs megyei Désen, mélyen hívő szülők második gyermekeként. A család vallásossága mellett a Désen működő ferencesek lelkülete és egyszerű élete irányította a papi hivatás felé. Miután leérettségizett a dési Andrei Muresanu Liceumban és Zilahon a kilenc hónapi sorkatonai szolgálatot is teljesítette, 1983. szeptember 17-én megkezdte tanulmányait a gyulafehérvári teológián. A kommunista rendszer utolsó évében, 1989. június 25-én szentelte pappá Jakab Antal püspök. Segédlelkészi szolgálatát 1989 szeptemberében kezdte meg Nagyszebenben. A fiatal káplán hittanórájára a kezdeti csekély létszámhoz képest hamarosan százhusz gyermek járt. „Nagy élmény volt nekem egy hatalmas teremben beszélni annyi fiatalnak” – emlékszik vissza Ernő atya. De más emlék is fűzi összesen öt és fél évi nagyszebeni szolgálatához: ott tartózkodása alatt, 1993-ban elvállalta a Nagyszeben és vidéke című lap elindítását és felelős szerkesztését. Mint mondja, „egy rossz írógépen” írta a cikkeket, de szívesen tette, mert fontosnak tartotta ott a végeken, hogy a magyar nemzeti öntudatot a magyar iskola, az egyházi közösségek és a hivatalos érdekképviselet mellett a magyar újság által is elmélyítsék az emberekben. Ernő atya a mindennapi életben is próbálta a fiatal szülőket arra indítani, hogy gyermekeiket ne a tömbház melletti román iskolába írassák, hanem vigyék be a központba, hogy „az a gyermek magyarul nőjön fel”.

Ennyi törekvés, elért eredmény, lelkipasztoráció és több évi nagyszebeni, majd csíkszeredai pedagógiai munka után Ernő atyát 1999-ben Felső-Ausztriába, Linzbe vezette a Gondviselés. „Linzben éppen szükség volt magyar lelkészre. Nekem nagyon fontos, hogy magyar lelképásztori munkát is végezhessenek. Nem tudnám elképzelni, hogy csak osztrák plébánián szolgáljak” – mondja Ernő atya, aki Linzbe érkezése óta – és jelenleg még – párhuzamosan látja el osztrák és magyar hívei lelkigondozását.

„Itt a végeken, miközben próbálunk integrálódni – de nem asszimilálódni! – az ausztriai társadalomba, igyekszünk megőrizni magyar nemzeti öntudatunkat, szép magyar nyelvünket, történelmünket, kultúránkat” – hangsúlyozza Ernő atya. Az általa szerkesztett *Hitünk és kultúránk – A Linzi Római Katolikus Lelkészség Tudósítója* című, évente kétszer megjelenő egyházközségi értesítő is mutatja, mennyire összehangoltan, egymással összefogva teljesíti küldetését a lelkészség és a különböző magyar szervezetek, csoportok mindegyike. – „Közös munkával próbáljuk a magyarságtudatot a fiatalok lelkében táplálni, megszilárdítani és átadni. Nagyon fontos cél ez számomra. Éppen ezért nagyon hálás vagyok mindazoknak, akik megalapították a kultúregyesületet, a cserkészteket, a magyar iskolát és óvodát, a tánccsoportokat, a színházi köröket, a magyar rádiót, és akik ezért a célért bármit is tettek vagy a jövőben tenni fognak.”

„Ahhoz, hogy az elért eredményeinket megőrizzük és törekvéseinket további siker koronázza, áldozatos munkára van szükség. Sokat kell tenni és imádkozni ezért minden nap, és az embernek a saját érdekeit a közösség érdeke mögé kell helyezni” – vallja Ernő atya, s hozzátéveszi: „Ez a jövő títka: ha egyek maradunk, akkor leszünk közösség.”

Ernő atya új megbízatásához szerkesztőségünk nevében szeretettel gratulálunk!

Varga Gabriella

Azbej Tristan államtitkár

a Szuverén Máltai Lovagrend kitüntetését vette át

Azbej Tristannak, a Miniszterelnökség az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps program megvalósításáért felelős államtitkárnak a római székhelyű Szuverén Máltai Lovagrend a Pro Merito Melitensi kitüntetés parancsnoki keresztjét adományozta. Az elismerést a Rend Magyarországra akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, Ugron Imre adta át 2022. január 20-án Budapesten.

„A Pro Merito Melitensi olyan érdemek elismerésére szolgál, amelyek segítik a Rend küldetésének megvalósítását, amely több mint kilencszáz éve változatlan: a hit védelme és a betegek, elesettek támogatása. Évek óta együtt dolgozunk a Hungary Helps programmal, egyebek közt a közel-keleti keresztények megsegítése érdekében. Ezek közül kiemelendő Irakban, a ninivei térségben egy elpusztított kórház újjáépítése, illetve Libanonban, Bejrútban a kikötőben történt hatalmas robbanás következtében romba dőlő keresztény negyed lakóinak támogatása az újjáépítés és az élet újrakezdése érdekében.”

A Máltai Lovagrend a világ 120 országában nyújt segítséget, önállóan vagy kormányokkal és más szervezetekkel való együttműködés keretében. Azbej Tristan személyesen is sokat tett azért, hogy a Szuverén Máltai Lovagrend és az üldözött keresztények megsegítéséért felelős államtitkárság között 2019-ben megkötött együttműködési megállapodás sikeres legyen, és közös céljainak megfelelően, a Magyar Kormány támogatásával helyben tudjunk segítséget nyújtani a rászorulóknak” – mondta a kitüntetés átadásakor Ugron Imre nagykövet.

Azbej Tristan a kitüntetés átvétele után elmondta: számára különös értéke van annak, hogy egy olyan szervezettől kapja az elismerést, amelynek több mint 900 éves tapasztalata van az elesettek támogatásában és az ötéves Hungary Helps – Segítő Magyarország – program harcostársa. Az együtt végzett munka során megtapasztalhatta azt, hogy nemcsak adunk – például Libanonban, Szíriában – sok segítséget az ottaniaknak, a magyar emberek jóvoltából, hanem kapunk is: élő példát az erős hitre, amelyre most Európának van nagy szüksége.

Az eseményen jelen volt Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, Vecsei Miklós, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnöke, miniszterelnöki biztos, Marwan Sehnaoui, a Libanoni Máltai Lovagok Szövetségének elnöke, Szabadhegy Kristóf, a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének elnöke és Győri-Dani Lajos, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat ügyvezető alelnöke is.

Fotó: Kovács Bence / MMSZ

Szuverén Máltai Lovagrend

A Szuverén Máltai Lovagrend a nyugati keresztény világ egyik legrégebbi intézménye; küldetése „a hit védelme és a rászorulóknak megsegítése”. A katolikus egyház Jeruzsálemben alapított és 1113 óta elismert laikus szerzetesrendje; ugyanakkor mint szuverenitást élvező nemzetközi jogi alany jelenleg 112 állammal és az Európai Unióval tart fenn diplomáciai kapcsolatot, és állandó megfigyelő státusza van az ENSZ-nél. Semleges, pártatlan és politikamentes. Napjainkban több mint 120 országban nyújt orvosi, szociális és humanitárius támogatást a rászorulóknak. A Máltai Rend magyarországi rendtartománya már a XII. századtól létezett, a török pusztítás következtében szűnt meg a XVII. század első felében. A ma létező és működő Magyar Máltai Lovagok Szövetsége 1928-ban alakult meg. A második világháborút követő időszakot a Szövetség az emigrációban élte túl. Székhelye 1996-ban került vissza Rómából Budapestre. A Máltai Rend magyarországi karitatív tevékenységét nagyrésztben a Magyar Máltai Szeretetszolgálaton keresztül valósítja meg.

1956-os emlékkereszt megújítása Svájcban

A 2021-es év szigorú járványelírásai miatt több szép programunkról le kellett mondanunk. Egy, ami kiemelkedik mégis, és a szabad ég alatt pünkösdhétfőn megtörténhetett, az nagy örömmel tölt el minket utólag is.

Van egy kereszt Svájcban, amelyet 1956. november 18-án svájci fiatalok állítottak (Jungwacht, hasonló a cserkészethez) a magyar szabadságharc emlékére. És nem akárhol: a svájci nemzeti szent, Flüeli Szent Miklós (Klaus testvér) kegyhelyén (és csak nekünk, magyaroknak állítottak emléket ott). Nemcsak a múlt eseményei, hanem a jelen összefogás is szép volt: szükség volt a kereszt megújítására, cseréjére, és ezt az itt élő magyar szervezetek, egyházak közösen tették, sőt velünk volt a svájci magyar nagykövet is.

Szívet melengető ennek a keresztnek a története: mielőtt annak idején a svájci fiatalok felállították, Luzernből egy több mint 400 résztvevős

zarándoklat indult el a hideg novemberi éjszakán a kereszt helyszínére, Flüeli-Ranftba. Éjszakai szentmisével kezdődött a zarándoklat és hajnali istentisztelettel zárult a kereszt megszentelése. A keresztön lévő felirat fordítása: „A magyar hősöknek – A svájci Jungwacht – 1956. november.” Beszédes tanú ez a kereszt még ma is arra, hogy a levert magyar szabadságharc milyen együttérzést

és segítőkészséget váltott ki a svájci emberekből. A morális és vallási összefogásokon túl a kantonok, települések, egyesületek ahogy tudtak, segítettek.

Több mint 13 ezer magyar menekült érkezett a következő év nyaráig Svájcba, jöllehet először csak 2 ezer főt akartak befogadni. A szabadságharcos menekültek jelentős része Zürich környékére

régi kereszt

megújított kereszt, 2021

került. Sok szülő nélkül érkező fiatal itteni svájci családok fogadtak be akár évekre. Mindezekért a magyarság mindig hálás kell hogy maradjon, hogy ilyen szívvel fogadták a magyarokat! (Lásd például a www.academia.edu oldaláról letölthető, Az 1956-os magyar menekültek svájci befogadása című dokumentumot.)

A különböző felekezetek számtalan istentiszteletet ajánlottak fel a bajbajutott magyarokért és több zarándoklat is volt. A fent említett keresztállítás előtt például egy héttel mintegy 70 csoport zarándokolt Bázeltől Flüeli-Ranftba, hogy a svájci nemzeti szent közbenjárását kérjék „a veszélyeztetett világbékéért”.

Ez a kereszt azóta is fontos jelkép az itteni magyarság számára. Azóta mi, magyarok még szívesebben imádkozunk az ő nemzeti szentjükhöz is, aki bizonyára meghallotta az akkoriak imáit is.

Varga Péter plébános, Zürichi Magyar Katolikus Misszió

Keresztény-zsidó imaórával zárult Budapesten az ökumenikus imahét

Tizenegyedik alkalommal tartottak keresztény-zsidó imaórákat az ökumenikus imahét zárásaként 2022. január 22-én a budapesti Avilai Nagy Szent Teréz-plébániatemplomban. A szertartást Erdő Péter bíboros, prímás és Frölich Róbert főrabbi vezette, a keresztény felekezetek képviselői imádkoztak.

„Sokan beszélnek manapság arról, hogy a zsidó-keresztény kultúra a nyugati világban a végét járja. Sokan azt mondják, nincs már hatása

gatunk mai nyelvünkön az Ő üzenetét és ünnepelnünk kell, hogy olyan értékre találjunk, amely képes értelmet adni, megújítani és életet fakasztani. Adja Isten, hogy az idősebb és a fiatalabb testvér közösen tudja ünnepelni ezt az újra megtalált örökséget, hogy így minden emberi várakozást és elképzelést felülmúlva áldás lehessünk az egész emberiség számára” – mondta beszédében Erdő Péter bíboros.

Frölich Róbert főrabbi pedig így fogalmazott: „Más-más felekezethez tartozunk, más-más embercsoportok néznek ránk, más-más hitben, más-más gyakorlatban vezetjük a ránk bízottakat. És itt vagyunk együtt, itt vagyunk békecségekben, mert békecségek akarunk. Ahhoz, hogy minden vallási felekezet között békecségek legyen, ez kell. Együtt kell gondolkodni, imádkozni és kérni a Mindenség Urát: annyi viszály és balszerencse után adjon megértést és békecséget minden ember közél!”

Az ígéhirdetések után a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának egyházi vezetői mondtak imát. Közreműködött Fekete László főkántor a Dohány utcai zsinagógából, Merczel György, az Avilai Nagy Szent Teréz-templom kántor-karnagya és az Imperfectum Együttes.

(Forrás: Esztergom-Budapesti Főegyházmegye)

a mai életre az ősi igazságoknak. De nem először látjuk a történelemben, hogy a látszólagos megsemmisülés után a gondviselő Isten ereje, amely jelen van és működik a Szentírásban, Isten igéjében is, képes megújítani országok és népek életét, képes újrendezni körülöttünk a világot. Ha ma újra komolyan akarjuk venni hitünk tanítását és személyes kapcsolatunkat az Örökkévalóval, akkor nem szabad elkeserednünk. Inkább sirás helyett meg kell hall-

Gyermekeknek

Álom vagy valóság?

Biztosan veled is előfordult már, hogy éjszaka álmodtál valamiről. Az álmok lehetnek szépek, boldogságot sugároznak, olykor viszont ijesztőek, félelmetesek. Ébredés után elgondolkozhatunk: vajon mi lehet az álom jelentése? Kell-e foglalkozni vele? Meg fog valósulni, vagy csak egy furcsa történet, amit jobb elfelejteni?

Ezek a kérdések talán megfordultak annak a szentnek a fejében is, akit ebben a hónapban, március 19-én ünneplünk. Ő az egyik legismertebb, legnépszerűbb szentünk, akiről ennek ellenére alig tudunk valamit. Ismerős, mégis ismeretlen. Olvashatunk róla az evangéliumokban, de csak néhány helyen találkozunk a nevével, ő maga pedig egyszer sem szólal meg. Ha figyelmesen forgatod a Szentírást, négy alkalommal is találkozhatasz olyan történettel, amikor egy álom segítségével tud helyes döntést hozni. Ha töprengtél azon, hogy mit jelentenek az álmok, higgyen-e nekik, foglalkozzon-e velük, hamar elhessegette a tétova gondolatokat – hiszen az álmokon keresztül maga a Jöisten szólt hozzá.

Szent Józsefnek, Szűz Mária jegyesének – hiszen ő ez az ismeretlen ismerős – elő-

ször akkor jelent meg álmában Isten angyala, amikor megtudta, hogy – bár még csak jegyben jártak – Mária áldott állapotban van. Emiatt Józsefet kétségek gyötörték. Így szólt hozzá az angyal: „József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségül Máriát, hiszen a benne fogant élet a Szentlélektől van.” A második álom az egyiptomi menekülés előtt történt: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, menekülj Egyiptomba, s maradj ott, amíg nem szólok, mert Heródes keresi a gyermeket, meg akarja ölni.” Harmadszorra Egyiptomban szól álomban az angyal: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére, mert meghaltak, akik a gyermek életére törtek.” Egyiptomból hazafelé tartva érkezik a negyedik figyelmeztetés: Galilea biztonságosabb hely számukra, ezért Názáretbe költöznek. Mind a négy álomban Isten szólt Józsefhez, ő pedig mindig hallgatott az álmaiban megjelenő isteni szóra.

Ha nem is az álmaidban, de Isten hozzád is szól: imádságban beszélgethetsz vele. Legyen példa előtted e hónap kedves szentje, József, aki mindig hallgatott Isten üzenetére.

Kovács Péter

Magyarok a múltból

Gróf Esterházy János

1901. március 14-én született Nyitraújlakon. A Magyarország egyik régi főúri családjához tartozó gróf akkor is kitarított szülőföldjén, Felvidéken, amikor azt Csehszlovákiához csatolták. Ifjú korától aktív politikus lett, parlamenti képviselőnek is megválasztották. Nemcsak a magyarok jogaiért emelt szót, hanem az ott élő szlovákok függetlenségi törekvéseit is támogatta a csehekkel szemben. Szembeszegült a nemzetiszocialisták gonoszságával: képviselőként nem támogatta a zsidók kitelepítését, sőt személyesen segítette sok magyar, szlovák és lengyel zsidót a szökésben. Az elnyomottak és az üldözöttek oldalán állt, a második világháború után hatalomra került csehszlovák kommunisták mégis háborús bűnökkel vádolták. Átadták a szovjet megszállóknak, akik több évi kényszermunkára ítélték. Amikor visszatérhetett, börtönbe zárták.

Az emberiség legsötétebb óráiban, a kegyetlen kommunista börtönök világában a foglyok mindent megtettek azért, hogy magukhoz vehessék az Oltáriszentséget. Esterházy János testvére, „Mariska egy időben a

falu plébánosától kapott szentostya morzsáit kétszersültbe (cvibak) sütve küldte be Jánosnak a börtönbe a szentáldozásra. János a kenyérbe kevert ostyát állandóan magánál tartotta...” (Molnár Imre: *Kegyelem életfogytig*). Frantisek Miklosko pedig az *Arisztokraták* című tanulmányában így ír: „A csiszolóban szentmisét is szolgáltattak: egy megbeszélte apró jelre elcsendesedett minden, látszatra figyelmes munkavégzés folyt, s Korec püspök csiszolójánál megtörtént a kenyér és a bor csodálatos átváltozása. Egy bizonyos pillanatban dobozkával a hóna alatt körbejárt egy fogoly, s úgy tett, mintha megfelelő csiszolt üveget keresne, a valóságban azonban a szentostyát hordta szét. Kenyérdarabkákat, kis papírkába csomagolva. Észrevétlenül osztotta szét. Lopva, csendes befelé figyellel tették a foglyok a szájukba, s mintha becsülettel csiszolnák az üveget, csendesen imádkoztak...”

Esterházy János sok szenvedés után a mírovi börtönben halt meg 1957. március 8-án. Boldoggá avatási eljárása 2018-ban indult el.

Molnár-C. Pál, a szépség boldog festője

Indulása mesébe illő volt, hazai és nemzetközi díjak sorát kapta alkotásaiért, ám a háború után jobbnak látta, ha takaros budai műtermébe húzódva a maga teremtette világban készíti témáiban, stílusban, technikai megoldásaiban igen változatos, gyakran csak rá jellemző munkáit. Pályája elején úgy tapasztalta, Szent Ferenc segíti útján, s különös módon ezt a bátorítást érezte élete végéig legkedvesebb szentjétől. Életműve bizonyítja, nem is volt hálátlan választott védőszentjéhez. Egyházművészeti szerepvállalását a művész unokája, Csillag Péter, a fantasztikus hagyaték őrzője, másfél évtizede a Váci Egyházmegye pasztorális munkacsoportjának tagja foglalta össze.

– Amikor az MCP múzeum fennállásának egy évtizedes évfordulóját ünnepelte, alkalom volt édesanyjával interjút készíteni az *Esti Hírlap* számára a művész egykori műtermében, s meglepődve tapasztaltam, hogy számtalan ott látható művét lehet akár az egyházművészeti alkotások közé sorolni. Mennyire volt ez tudatos kiállítás Molnár-C. Pál részéről?

– Inkább kényszerűségnek mondanám. Az úgynevezett istenes művek alkotásaiba menekült a világban tapasztalható borzalmak elől. A negyvenes évek végétől önkéntes száműzetésbe vonult, műtermi magányában kísérletezett, alkotott, de örömmel fogadta rajongóit, akik nemcsak látogatták, képeket is vásároltak tőle, amiből el tudta tartani családját. Élete végéig játszott. Stílusokat, témát váltott, könnyedén és sokat festett, páratlanul sokszínű és gazdag életművet hagyott maga után. Festői hitvallása is izgalmas:

– Sok alkotásában érhetjük tetten a szakrális és a profán sajátos keveredését...

– És a klasszikus és a modern ötvözését. Mindez már a pályája kezdetén is jellemezte. Első istenélménye minden bizonnyal Svájcban volt az első világháború utáni években. Egy ottani festő, Ferdinand Hodler nagy hatással volt rá, aminek következtében „kimenekült” a hegyekbe, hogy ott senkitől és semmitől sem zavartatva fesse képeit. Csak ő legyen és az érintetlen természet. Az alkotássorozat közben történhetett valami, mert Bibliát vásárolt Genfben, és egy feljegyzése tanúsága szerint Istentől kérte, hogy vezesse életútján. Az *Est* lapokban közölt rajzai között is találhatunk szakrális műveket, de 1926-ban – különleges körülmények között – rendkívüli sikert aratott első, *Szent Ferenc a madaraknak prédikál* című festményével. Szent Ferenc halálának 700. évfordulójára kiállítást szerveztek, amelynek Gerevich

Tibor volt a főkurátora. Nagypapám festménye nem került a kiállításra válogatott alkotások közé, de Gerevich ragaszkodott hozzá, hogy a zsűri által kiselejtezett képeket is megnézze. Nagypapám alkotását mégis látható a közönség, sőt ifjúsági díjat nyert és a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa lett. Meggyőződése volt, hogy Szent Ferencnek köszönheti a római ösztöndíját. Haláláig választott védőszentjének tartotta. Rómában festette meg az egyik leghíresebb művét, az *Angyali üdvözlést*, vagy a Magyar Nemzeti Galériában őrzött „pulóveres” Madonnát.

– Róma után elsősorban egyházművészeti alkotásokkal jelentkezett itthon is?

– Csodálatos sikereket ért el könyvillusztrátorként fametszeteivel, a hazai és a nemzetközi művészvilág elismerését kivívva. Ez a könyvművészi munka is Szent Ferenchez köthető, mert nagypapám még Rómában indult illusztrációival a szent nevét viselő világpályázaton a híres olasz kiadóval, Mondadorival. Nyertek. Nagypapám a fametszést is olyan szinten űzte, hogy Cyrano-sorozata nagydíjas lett az 1937-es párizsi vilákiállításán. A világ legjobb fametszői között tar-

tották számon. A negyvenes évekig szeniális fametszetei jelentek meg itthon és külföldön kiadott könyvekben. Nagypapám készítette az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszus plakátját. Battonya prépostja, Klivényi Lajos elérkezettnek látta az időt arra, hogy a sikert sikerre halmozó művészt felkérje, úgy mondták, falusi katedrálisra főoltárának és mennyezeti freskóinak elkészítésére. Az oltárképen az egyik angyal édesanyám 14 éves kori arcát kapta. Az ország több mint harminc templomában festmények, oltárképek, freskók őrzik nagypapám nevét. A Batthyány téri Szent Anna-templom mennyezetfreskója különösen kedves nekem, mert az egyik alakban, a lurkóban nagypapám saját magát

Csillag Péter állandó diakónus, Molnár-C. Pál unokája. Fotó: Tófalvi-Balassa Szilvia

festette meg. Szent Ferenc nem hiányozhat ebből a felsorolásból sem: a fővárosi Tóvis utcai ferences templomban is látható MCP-mű. Templomi munkáit a hatvanas évek végén fejezte be. Olyan sok helyen dolgozott, hogy édesanyámnak sem volt tudomása minden munkájáról, és engem is érnek időnként kellemes meglepetések, amikor rábukkan valaki egy-egy MCP-alkotásra. Arról tudtam például, hogy Ózd-Bolyokon nagypapám festette a templom Rózsafüzér királynője-oltárképét, de az csak nemrég derült ki, hogy festményét őrzik a Szent Simon-kápolnában is. Balatonlellén nagypapám festette a Szent Anna-oltárképet, azt viszont nem tudtam, és bevallom, még nem is láttam, hogy a vízpar-

ti kápolnában is van MCP-kép, amely a *Szép nyaralás anyja* címet viseli. Ennek azért örültem, mert nagypapám pozitív életfelfogását bizonyítja, aki, ahogy vallotta, elrejtőzik, de mindenben és mindenhol ott van a szépség, amely boldoggá teszi az embert.

Horváth Gábor Miklós

Molnár-C. Pál

1894. április 28-án született Battonyán. Édesanyja, Jeanne Contat Svájc franciák lakta területéről jött Magyarországra nevelőnőnek. Egy gazdatiszthez, Molnár Józsefhez ment feleségül és végleg Magyarországon maradt. Hét gyermekük közül az első, Pál Aradra került iskolába. A műszaki érdeklődésű kisfiút egy megnyert országos rajzpályázat terelte a művészpálya felé. Budapesten a Mintarajziskolában tanult, közben házi tanítókodással kereste kenyerét. 1919-től 1921-ig Svájcban élt, első három kiállítására Genfben és Lausanne-ban volt. Svájcból Párizsba utazott, mert egy Louvre-beli Tiziano-festmény másolásával bízta meg egy svájci hölgy, finanszírozva párizsi tartózkodását. Budapesten először a Belvedere szalonban állították ki alkotásait. Ekkor született meg a művészszerző: édesanyja nevéből a C betűt tette a Molnár Pál közé. A három napilapot jelentő *Est újságok* illusztrátoraként vált igazán ismertté ez a szignó. Éveken át naponta küldte tusrájait a pesti élet mindennapjairól. 1928-tól három évig Rómába került ösztöndíjasként, egyik első lakója volt a Római Magyar Akadémiának. Ekkor kezdett szurrealista stílusban festeni. Ez az egyetlen stílus, amely végigkísérte életét, annyira a magáénak érezte. A római évek után sorozatosan kapott nagy egyházi megrendeléseket. Középtől Budapesten át Battonyáig országosra szerte sok templomban láthatók csodálatos szárnyas oltárképei. 1981. július 11-én halt meg. Csak néhány héttel korábban tette le az ecsetet.

Molnár-C. Pál Múzeum

Molnár-C. Pál (1894–1981) festőművész a Gellérthegy oldalában, egy Ménesi úti világlában élt és alkotott öt évtizeden át. Halála után, 1984-ben lánya, dr. Csillag Pálné Éva családi gondozású magánmúzeumot hozott létre, ahol a művek a születésük helyén láthatók, ahol szinte még érződik a festék illata. A Molnár-C. Pál Múzeum a legelső, családi gondozásban lévő magánmúzeum az országban. Ma az intézményt Csillag Péter és felesége, Csillag Éva gazdálkodik és vezeti, 1999-ben vették át megálmodójától, akinek mindig is sokat segítettek, és aki számított rá, hogy tovább folytatják az általa megkezdett munkát. A témában, stílusban, technikai megoldásokban szokatlanul változatos életmű mellett a művész személyes használati tárgyai és a családi emlékezet keltik életre az alkotót. A gazdag művészeti hagyaték keresztmetszetét mutatja be a folyamatosan aktualizált, mindig más szempontok alapján átrendezett MCP-kiállítás. A lakásmúzeum családias hangulata, a nagy művész közvetlen közlelől látható, híres alkotásai különleges élménnyel ajándékozzák meg a látogatót. A múzeum webcíme: www.mcpmuzeum.hu

Molnár-C. Pál: Assisi, fametszet, 80x70 cm

„A szépség a boldogság kiapadhatatlan forrása azok számára, akik felfedezik hollétét. Mindenütt elrejtőzik.” Később így írt: „Boldog ember vagyok, mert egész életemben azt csinálhattam, amit legjobban szeretek, végigjátszottam az életemet.” Ez magyarul soha el nem múló vonzódás is a szürrealizmushoz: „Voltaképp minden művészet többé-kevésbé szürreális. Más a köznapi élet realitása és más a művészet valóság feletti valósága.” Minden valószínűség szerint ezért nyúlt szokatlanul merész és közvetlen stílusban a szentek ábrázolásához, emberközeli hozva őket. Klasszikusnak ható műveiben is a saját kora szépségideáljait festette meg, ismerősei, családtagjai arcát, s gyakran olyan élénk színeket használt, hogy még ma is úgy tűnik, mintha tegnap vitte volna vászonra őket.

Magyarok a múltból

Mártonffi Mór Antal

Minorita plébános, a madéfalvi vérengzés után Moldvába bujdosott székelyek papja. 1739. március 3-án született az erdélyi Csíksomlyón. Tanulmányait Csíksomlyón, Kantában, majd Egerben végezte, később Istensegíts plébánosa lett. 1776. őszén a madéfalvi veszedelem után Moldvába kibujdosott székelyek csoportjaiból az ő vezetésével alapították meg Bukovinában, a Suceava folyó mellett Fogadjisten és Istensegíts falvakat. Istensegíts plébánosaként ő is nevezte el a falut. Mártonffi Mór feljegyzéseiből ismerjük azt is, hogy a két község lakói a moldvai Szamoskáról érkeztek Bukovinába. Saját falujában és más magyar falvakban is iskolákat létesített, mely iskolákhoz a tankönyveket Erdélyből hozatta. Megalapozója volt a szőlőtermesztésnek is Bukovinában, ehhez Erdély és Moldva szőlőtermelő vidékeiről hozott szőlőoltványokat. Mártonffi segítségével 1784. november 8-án, 30-án, és 1785. január 2-án is érkezett még három székely telepes csoport, amelynek tagjai a már meglévő falvakban oszlottak szét. Istensegítsen érte a halál is, 55 éves korában, 1794. december 22-én.

Bukovinai székelyek hálaadása a Magyarság Házában

Teltházas közönség előtt mutatták be a Magyarság Háza magyar kultúra napi rendezvényén, 2022. január 23-án a Nemzeti Táncszínházban a *Hálaadás* című műsort. A bukovinai székelyek hazatelepítésének 80. évfordulójára emlékező előadást Sebestyén István ének- és mesemondó, a Népművészet Mestere áldotta színpadra, 2017-ben megcsei és a Csurgó zenekar című CD-mellékletes könyve alapján, amelyben a hányatott sorsú, 1941-ben hazatelepített bukovinai székelyek hálaadó imáit, népeiket, balladáit gyűjtötte csokorba és amelyben megható gyermekkori élményeiből is megoszt néhányat az olvasóval. A január 23-i esten a Bukovinai Székelyek Országos Szövetségének tancsai és a Csurgó zenekar néptáncműsorában fellépett mások mellett Fábíán Éva, Jordáki Lászlóné, Sebestyén István és Kóka Rozália.

Tamás Menyhért Kossuth- és József Attila-díjas magyar költő, író, műfordító Bukovinában, Hadikfalván született, 1940-ben. A drámai élmények nagyon korán beleivódtak a lelkébe, ezeket később több versében, köztük az első kötetében megjelent, *Temetetlen temetők* című megindító költeményében is felidézte. A verset a Magyarság Háza kultúrnapjai este elején Blaskó Péter, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes művész

mondta el, sőt – amint Csibi Krisztina, a Magyarság Háza igazgatója köszöntőszavaiban fogalmazott – versmondásával a művész értelmezte is a lassan fél évszázada papírra rótt sorokat.

A Magyar Himnusz elénekzése után a színpadon meglevenedett egy bukovinai székely lakodalom, majd a székelyek fájdalmas búcsúzása halottaiktól a temetőben. Az indulást az óházába vonatfűtő jelezte, és megszólaltak a keserves énekek Fábíán Éva, Jordáki Lászlóné és Sebestyén István előadásában. *Álmomban virágvasutat láttam* című irását Kóka Rozália mondta el. A megérkezést az angyal éneke jelezte a bukovinai székely betlehemes játékból. A ládából ismét előkerült a menyasszonyi párta, folytatódott tovább a lakodalom. A műsort a betlehemes játékból a király zárta áldásosztással – és mindezek után felcsendült a Nemzeti Táncszínházban a Székely Himnusz.

Ezen az estén egyórnyi ének, tánc, ima és történetmesélés közvetítette az előadás üzenetét: „Hálát adok Uram Teremtőm ez te Szent Fölségednek, hogy megőriztél, oltalmaztál... Ó Uram Jézus Krisztusom, szent kezembe ajánlom testemet, lelkemet, életemet, halálomat, minden mozdulatomat... Ammen.”

Varga Gabriella
Fotó: Magyarság Háza

A könny és vér nemzete

A magyar történelemben alig telt el évszázad anélkül, hogy azt a társadalom különböző rétegeinek lázongása fel ne kavarta volna. A felkelések, a szabadságharcok befejezése után az indulatok továbbforrtak. A későbbi nemzedékek azonban a történeteket koronként más és más formában értelmezték. A győztesek igyekeztek a feledés homályát borítani a véres eseményekre, és sötét színben feltüntetni mind a felkelés indítóokát, mind azok vezetőit. Az idő és a nemzeti emlékezet azonban ellenük dolgozott.

Az 1848–1849-es események mély nyomot hagytak a nemzet emlékezetében. A szabadságharc vezetői köre mára már dícsős legendák szövődtek. A nemzet megmozdulása, lelkesedése ezeréves történelmünk tábor-hegyi megdicsőülése mérföldkő, kudarc ellenére is a szabadsághoz vezető út kezdete. Olyan, mint a csiszolt gyémánt, amelynek mindenik oldala másképpen tör meg a fényt. Az események tükrében igazolást nyer: ha egy nép talpra áll, felvállalja sorsát, legyőzi az előítéletet, ellenszenvet, felülemelkedik a kicsinyes, önző érdekeken, akkor képes nemzeté magasztosulni, amint azt a legnagyobb magyar is mondta: „Egynek minden nehéz, sokaknak semmi sem lehetetlen.”

Napóleon kijelentette, hogy levakarja a koszt a francia forradalomról. Volt mit lekaparni, a történelemlapok lapjai, a korabeli naplók, feljegyzések megdöbbentő rémtettekről számolnak be. A francia parlament átjáróházzá lett, ahová a csöcseléknek szabad bejárása volt, az egyenlőség égisse alatt a vérszomjas randalírozók egyre több áldozatot követeltek. Franciaországban kitört a pokol, mondták Európa népei a történetek hallatán. És mégis, a francia forradalom hallatán csakis az új kor szabad eszméire gondolunk.

Az 1848–1849-es szabadságharchoz nem tapadt szenny, erőszakmentes, békés megmozdulásként indult. Azok voltak tisztátalanok, akik később tömegeket igaztak le, kínoztak meg, ártatlanok életét oltották ki. A gyermekkorból alig felcseperedett, a hatalom mámorától megittasult Ferenc József császár vezényelte a hadsereget a magyarság eltiprására. A szabadságharcban tevékenyen részt vevő Gaál József költő és író, a reformkori magyar irodalom egyik sokoldalú egyénisége közvetlen tanúja volt a tragikus eseményeknek, a tizenhárom aradi vértanú kivégzésének. Kevésen múlt, hogy a vérpadot megsúgta. Akik a bitófa felé induló vértanúkat látták, könnyes szemmel mond-

ták: „A hős férfiak büszke daccal mennek a halálba.” A halálba mentek és a halhatatlanságba érkeztek. Beteljesedett az Írás: „Ezek a nagy megpróbáltatásból jöttek, fehérre mosták ruhájukat a Bárány vérében.”

Zivataros történelmünk folyamán a sikeres államférfiak, hadvezérek nevét könnyű számontartani, ám sokkal többen vannak köztük, akiknek neve kudarcokhoz, tragédiákhoz fűződik. A múltba tekintve az az érzésünk, hogy nem vagyunk méltók történelmünkhöz. Kérdezhetjük: megbukunk emberi, nemzeti mivoltunkban? Mi mást tehetünk, mint hogy múltunkat vallatjuk, megidézzük a nemzet áldozatainak szellemét, hogy végre okuljunk a történelemből.

A Habsburg katonai megtorlás kezdetén a népet nem kellett mozgósítani. Veszélyben a haza – suttogták mindenfelé, és elkezdődött a nemzet ellenállása. Hazaszólították a távolban harcoló katonákat, huszárokat, honvédszázadokat szereltek fel hetek alatt. Az egyik osztrák katonai jegyzőkönyvben ez a bejegyzés olvasható: „A magyar katonai szökésének vélhető oka a hazaszeretet.”

Az ország háborúba sodródott és nem volt hadserege. Meg kellett hát szervezni, fel kellett ruházni több mint százezer katonát. Elkezdődött a példátlan adakozás.

Batthyány Lajos felesége egy mázsa ezüstöt adott a kincstárnak, Károlyné, az előkelő asszonyság megcsókolta egy várvédő honvéd kezét, mondván: ez legyen a köszönetem azért, hogy a hazáért harcolsz. Lugoson Lévai Mariska, a gyönyörű fiatalasszony azért vált el dúsgazdag férjétől, mert az nem volt hajlandó adakozni a haza javára és harcba indulni. Gyávaságnak számított, ha valaki nem teljesítette a haza iránti kötelességét. És amikor a hősi erőfeszítés ellenére a szabadságharcot vérbe fojtották, a lányok, asszonyok feketébe öltöztek, a templomok harangjai heteken át siratták a nemzet halottjait.

Mi, magyarok, a szabadságharc szellemi örökösei, megosztott nemzet lettünk. Egyesek a haza szó hallatán a küzdelmes múlt-ra gondolnak, mások allergiásak lesznek. Egyiknek könny szökik szemébe, a másik arcán fintor jelenik meg. A környezetszennyeződés ellen küzdünk, de a tudatszennyeződést alig vesszük észre. Kikopnak tudatunkból azok a nemes nemzeti eszmék, amelyek eleinket éltették. Megfeledezzünk arról, hogy az ősök könnye és a vértanúk vére lett a szabadabb világ váltságdíja.

Czirják Árpád
erdelyibreviarium.ro

A kormos levél

Néhány hónappal ezelőtt már ismerttettem annak a levélnek a kalandos történetét, amelyet 1947-ben Sztálin írt Rákosihoz, felszólítva a katolikus egyház ellen indított harc fokozására és ennek keretében Mindszenty József bíboros mielőbbi bebörtönzésére. A szovjet diktátor az ügyet annyira fontosnak tartotta, hogy levelet egy fiatal magyar diplomatával küldte el a hatalom megkaparintásán mesterkedő magyar kommunista vezetőhöz. Rákosi Mátyás alighanem megiszívlelte tanítómestere sürgetését, mert a titkosrendőrség, a hírhedt ÁVO nyomozói 1948. november közepén letartóztatták a vallásgyakorlás gúzsba kötése ellen nyíltan tiltakozó bíboros titkárát, Zakar Andrást, karácsony előestéjén hosszas házkutatást tartottak az esztergomi érseki palotában, majd az ünnep másodnapján őrizetbe vették Mindszenty Józsefet is. Ezt követően heteken át tartó embertelen bántalmazással, alvászvonással és akaratyengítő szerekkel készítették elő az ÁVO Andrássy úti központjában arra a kirakatperre, amelyben a kommunista hatóságok hűtlenség, kémkedés, az államrend erőszakos megdöntésére irányuló bűncselekmény és valutaüzérkedés koholt vádját próbálták bizonygatni.

Az 1949. február 3-án a budapesti Markó utcai fogház nagy, esküdtszéki termében kezdődött tárgyalás során Alapy Gyula néppügyész diadalittasan mutatott fel a vád alátámasztására számos olyan dokumentumot, amelyet – mint állította – a bíboros írt. A bizonyítékokat azonban – csaknem kivétel nélkül – két tekintélyes írásszakértő, Fischeff Hanna és férje, Sulner László készítette.

A házaspárnak még a tárgyalás idején sikerült Bécsbe menekülnie, és az akkor négyhatalmi övezetre osztott Ausztria fővárosában működő amerikai nagykövetségen nemzetközi érdeklődést kiváltó sajtóértekezlet keretében mutatták be az ÁVO kényszerítésére készült hamisítványok mikrofilmen magukkal vitt bizonyítékát. Az Egyesült Államok diplomáciai védelmet biztosított számukra, így hamarosan el tudták hagyni Ausztriát, azonban néhány hónappal később Párizsban az alig 30 esztendőes Sulner László állítólag szívroham következtében meghalt, de felesége élete végéig állította, hogy férjét az ÁVO ügynökei mérgezték meg. A néppügyész által a budapesti tárgyaláson mutogatott kézírásos bizonyítékok egyikét azonban – eredeti formájában – valóban a bíboros írta. Kihallgatója ugyanis, az eszközeiben nemigen válogató Décsi ezredes az agyonkínzott és ítélőképességében is megzavart főpapat rábírta arra, hogy írjon levelet Selden Chapin budapesti amerikai követnek, kérve őt, hogy csempéssék ki az országból, valamint bocsássanak a rendelkezésére 4 ezer dollárt, amelyet szabad földre érve meg fog téríteni. Ezzel a levéllel január végén meg is jelent az Egyesült Államok követségén egy kormos férfi, azt állítva magáról, hogy annak a börtönnek a fűtője, amelyben a bíborost őrzik. A követel akart beszélni, azonban ő aznap külföldön volt, ezért csak helyettesének, valamint a magyarul kiválóan értő Stephen Koczaknak, azaz Koczák Istvánnak tudta előadni az ötletet. A fűtő szerint Mindszentyt szénhordótartályba rejtenék, amelyre zsákokat helyeznek és a kocsi háborítatlanul tudná

elhagyni az Andrássy út 60-at. Ezáltal azonban a bíboros még csak a városba jutna ki, tehát az amerikai követnek kellene megszerveznie a további menekülést.

Koczaknak a terv igencsak gyanúsnak tűnt, és mivel az állítólagos fűtő nem volt hajlandó visszavenni a levelet, jelenlétében gyufát gyújtott és elégette. A levélről még feltehetően Nyugatra menekülése előtt másolatot készített az írásszakértő házaspár és ez továbbra is az ÁVO birtokában volt. Röviddel ezután a budapesti kormány persona non gratának nyilvánította és az ország azonnali elhagyására szólította fel Koczakot, aki január 30-án távozott.

Ezt a levelet a néppügyész mint a főpapelvetemültségének fontos bizonyítékát felmutatta az 1949. február 3-án kezdett tárgyaláson. Elmondta, hogy az amerikai követhoz írt üzenetet Koczak a lakásán egy asztalfiókba tette, és miután távozott Magyarországról, az új lakó az asztalfiókban

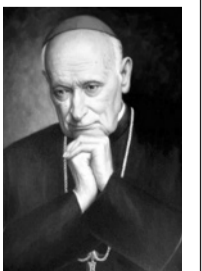
megtalálta az írományt és átadta a hatóságoknak. A levelet a perről készült Fekete Könyv is közli, utalva arra, hogy a bűnjel az Országos Levéltárban nyert végérvényes elhelyezést. A bíboros ellen kitervelt eljárás ördögi fondorlatát jellemzi az is, hogy kihallgatója, Décsi ezredes a tárgyalás szünetében álszent módon még sajnálkozott Mindszentynek, hogy éppen egy amerikai diplomata hanyagsága miatt került a fontos levél az ügyészségre. Az agyongyötört vádlottnak odavetette azt is, hogy esetleg tényleg elkerülhette volna pere tárgyalását, sőt talán külföldre is kijuthatott volna, ha a diplomata másként áll az ügyhöz...

A többi már történelem: Mindszenty József bíborost mind elsőfokon, mind pedig a fellebbviteli tárgyaláson életfogytiglani fegyházbüntetésre, politikai jogaitól való megfosztásra és teljes vagyonefelkobzásra ítélték.

Vincze András

Százharminc éve született

Tiszteletreméltó Mindszenty József 1892. március 29-én született Cseh-mindszenten. Egész életében a kereszténység megerősödéséért, az Egyház szabadságáért küzdött, ami sokszor nem tetszett a világi hatalomnak. Fialtal káplánként a kommunisták tartóztatták le, veszprémi püspökként a náci eszméket követő nyilasok zárták börtönbe. Esztergomi hercegprímás-érseként aztán megint szembeszállt az újból hatalomra került kommunistákkal; nagy hatású beszédeiben folytonos imádságra, Mária-tiszteletre, a magyar szentek példájának követésére, hűséges családi életre buzdította a magyarokat. Hazug vádakkal elítélték és bebörtönözték. Az 1956-os forradalom és szabadságharc napjaiban kiszabadult, azután a budapesti amerikai nagykövetségre menekült és ott élt hosszú éveken át. Végül külföldre távozhatott, ahol a világban szétszóródott magyarokat kereste fel és erősítette hitükben. Elvei mellett mindig kitartott, minden viszontagság ellenére. 1975. május 6-án halt meg Bécsben. Boldoggá avatási eljárása folyamatban van. (Forrás: *Ars Sacra*)

„...ami a miénk” – Ötven írás a családról

Könyv Novák Katalin ajánlóival

„Család. Vajon mi jut az eszébe erről a szóról a bíborosnak, a püspöknek, a rabbinak, az olimpiai bajnoknak, az orvosprofesszornak, a rendezőnek, az írónak, a politikusnak, a bankigazgatónak, az autóversenyzőnek, az operaénekesnek, egy családszervezet vezetőjének vagy éppen a saját édesapámnak? Megkérdeztem őket. Az volt a kérésem, hogy írjanak valamit a családról. Bármit, amit csak gondolnak, műfaji megkötés nélkül. Olyan magyar emberekhez fordultam, akiket érdemes meghallgatni, akikre érdemes figyelni, akiket személyesen is nagyra értékeltek. Vannak a szerzők között ismert ismerősök, és vannak, akik a többség számára ismeretlenek. Szó van az írásokban az összetartozásról és a megküzdésről, a közös nevező pedig a hit és a kegyelem. Bizom benne, hogy a könyv segít, hogy – ahogy a címében szereplő Simone Weil-idézet is mondja – »megtanuljunk vágyakozni az után, ami a miénk.«

Ezekkel a szavakkal ajánlja az általa szerkesztett „...ami a miénk” – Ötven írás a családról című kötetet Novák Katalin volt családokért felelős miniszter, a kormánypártok államfőjelöltje. A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) gondozásában 2021 novemberében megjelent és azóta már második, változatlan kiadásban is elérhető, közel 300 oldalas kiadványban ötven ismert ember osztotta meg gondolatait a család jelentőségéről. Novák Katalin minden írás előtt személyes ajánlót jegyez.

Ki hogyan látja a családot mint a társadalom alappillért vagy éppen mint személyes környezetét? Ezt a kérdést tette fel Novák Katalin ötven embernek, akiket az élet különböző területeiről ismerhetünk: irodalom, egyház, sport, tudomány, egészség, művészet, családmozgalom, gazdaság, közélet, média. Olyan magyar emberekhez fordult, akiket érdemes meghallgatni, akikre érdemes figyelni és akiket személyesen is nagyra értékel. „Fontosnak tartottam, hogy a történelmi egyházak képviselői mellett jelen legyenek a

kultúra, a tudomány, a sport, a civil világ, a média, a gazdaság és a politikai élet szereplői is” – mondta Novák Katalin a Várkert Bazárban rendezett könyvbemutatóon. A kötetbe került szövegek különféle műfajokat képviselnek. Míg az egyházi szereplők jellemzően a prédikációhoz vagy az imádsághoz, az írók és költők pedig az irodalmi műfajokhoz nyúltak, addig Sulyok Tamás alkotmánybíró három esettanulmányt mutatott be a család témakörében. A kötetben megtalálható többek között Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek, Miklósa Erika operaénekes, Bagi Iván humorista, Polgár Judit sakkozó, nemzetközi nagymester, Oláh Gergő énekes írása is.

„A család egyszerre jelenti a gyermekvárás és a születés csodáját, a világra való ismételt rácsodálkozást, az egymásra utaltságot, a törődést, a szeretetet, a büszkeséget, és sokszor a fájdalmat, a lemondást, az elengedést, a megküzdést, a veszteséget is. Ezekről így, egyszerre érdemes beszélni” – írja Novák Katalin az előszóban. A továbbiakban így fogalmaz: „A kötetben található írások rólunk is szólnak. Nem szirupos hollywoodi mesék, hanem valódi életek, magasba repítő és mélyre szánó gondolatok, amelyekből erőt meríthetünk a hétköznapokra. [...] Olvasás közben van alkalmunk elgondolkodni arról, nekünk mit jelent a család, ahonnan érkezünk, a család, amelyre vágyunk, a család, amelyben élünk, a család, amit a gyermekeinknek, unokáinknak kívánunk.”

„Talán nem látványos és nem férfiasnak tűnő dolog szeretni, pont úgy szeretni azt a gyermeket és azt a nőt, ahogy csak én tehetem. Akkor is, ha nincs közvetlen visszajelzés arról, hogy igen, ez most fontos dolog” – emeli ki a férfiak sorsával kapcsolatban Lackfi

János. Hat gyermek édesapjaként gyakran szembesült a tehetetlenség érzésével – derül ki az írásból –, legyen szó a születés körüli eseményekről vagy akár legkisebb lányának hasfájós hónapjairól, amikor csak annyit tehetett, hogy „eleven állványként” hordozta körbe a lakásban. A tétlenül szeretés leckéje irgalmatlanul nehéz teher egy férfi számára, de igyekszik megbirkózni vele – írja a költő.

Kocsis Fülöp görögkatolikus püspök a nagycsaládok hagyományainak szerepéről írt. A huszonegyedik század sajátos feladata, hogy az elfelejtett ősi ismereteket újra fölfedezze, újra megtanulja – hangsúlyozza a családi élet szertartásai kapcsán. Ezek megtartó szerepe majdnem olyan erős, mint a családtagok közötti szeretet. Végtelen szeretet ez, ami elkísér a létrejöttünkől az örök életig – a család igazi értéke és ajándéka – szögezi le.

A kötet műfaji értelemben sokrétű: a novellától a jegyzetig, a tudományos értekezéstől, vázlatos szakmai tervtől a prédikációt idéző szövegekig kaptak benne helyet írások. Bagdy Emőke klinikai szakpszichológus például pontról pontra veszi végig, hogyan tudatosíthatjuk, mennyire fontos életünk legelemibb terepe: a család. Alapvetése, hogy a hagyományos család szükségszerű létező. Velkey György, a Bethesda Gyermekkórház igazgatója azt fejtegeti, mit jelent az egészség és a betegség hátramezsgyéjén a család, és hogyan válhat az egészségügyi ellátás valóban családbarattá.

Schanda Anikó politológus, teológus, a RefoRom és a Wáli István Református Cigány Szakkollégium fenntartói képviselője személyes életútját osztja meg az olvasóval: hogyan lett a család utáni vágyakozás gyermekkori álmából Istenre találás és az Isten családjába tartozás felismerése, miképp találta meg társát, és mi módon éli át a mindenna-

pokban, hogy a család a legkisebb gyülekezet. „Fontos, hogy az élet ajándékának örülhesünk akkor, amikor nekünk adatik, és akkor is, amikor egy hajszálon függ a léte. Mert ez a hajszál is minden örömmünkkel és bánatunkkal, ajándékunkkal és terhünkkel együtt az Isten kezében van, és jó helyen van ott. Nem a mi kezünkben van az élet... A családom akkor lehet igazán az enyém, ha tudom, hogy valójában nem az. De része vagyok én is – a kicsi és a nagy családnak is – Isten gyermekeként, feleségként, anyaként” – írja Schanda Anikó.

Lőrincz Tamás és Lőrincz Viktor olimpiai bajnok birkózók a testvéri kötelék szerepéről írtak. Gyermekkoruk és pályájuk alakulásáról Tamás úgy fogalmazott, hogy kapcsolatuk sok nehézségen átlendítette őket. Ma már mindketten édesapák, sőt Tamás családja talán hamarosan újra bővülni fog. „Természetesen nagy felelősség a gyermek, de a saját példánkon keresztül látjuk, hogy a jó és mély testvéri kapcsolat a sportolói pályán is kiteljesedhet” – írja.

Kokas Katalin és Kelemen Barnabás hegedű- és brácsaművészek szemléletes felsorolással érzékeltetik az együtt töltött huszonöt év boldogsággal, sikerrel és kihívásokkal teli élményeit.

A Kopp Mária Intézet elnöke, Fűrész Tünde is megosztotta gondolatait a családról, idézve az Intézet névadójának egyik legfontosabb üzenetét: „Szülessenek meg a vágyott és tervezett gyermekek!” A család felbecsülhetetlen kincs című írásában kiemelte, hogy Magyarországon a családbarát gondolkodás mód és a családpolitika 2010 óta stabilitást, a lehetőségek közötti választás szabadságát, a munka és a család jobb összeegyeztetését, a gyermeket nevelők számára biztosított gazdasági előnyöket nyújtja.

Az „...ami a miénk” – Ötven írás a családról című könyv megvásárolható a Libri könyvesboltjaiban, a Bookline online felületén és a KINCS e-könyvesboltjában is: www.ekonyv.koppmariaintezet.hu. (Szerk.)

REJTVÉNY

Hidépítők

„Hidat építsünk a magyarok között,
És osszassuk szét a rút közönyködöt...”
Baricz Lajos

1	2	3	4	5	6	7	8		
H				S					
	9						10		11
12			13	14		15		16	
									K
	Á		17				18		19
20	21				22			23	
24		25		26			27		
28						29	30		
31				32	33				
34			35					U	D
36		37				38		39	40
E						U			L

Vízszintes: 1. Az idézet első része. 9. Pietrelcinai Szent ... (1887–1968) stigmatizált olasz pap, kapucinus szerzetes. 10. Lítium. 11. Ürügy. 12. -ve rag párja. 13. Az idézet harmadik része. 17. Elpáhol. 18. ... az örült császár (37–68). 20. Lukács evangéliuma. 22 Ferrum. 23. Heg, seb. 24. Vissza: rassz. 26. Község Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. 27. Arany János balladája: ... Klára. 28. Autóbusz kliense. 29. Bárki. 31. Vissza: román új lej. 32. Vegyítsed. 34. Kilonewton. 35. Világtalan. 36. Lakodalmas rock. 39. Kortyolná.

Függőleges: 2. Férfi, akinek gyermeke van. 3. Német tojás. 4. Kezdet és vég nélkül szótlán! 5. Elraká. 6. Eszme. 7. Kacsokkal rendelkező növény. 8. Kínai eredetű táblajáték. 12. Az idézet második része. 14. Esztendő. 15. Felfelé: cigánykenyér. 16. Az idézet befejező része. 19. Magyar juhfajta. 21. Bán Mór regénye – Isten ... 1456. 25. Ülep. 26. Papagájfajta. 27. Retesz. 30. Kórus. 33. Juhszállás. 35. Magyarországi község Veszprém megyében. 37. Üres róna! 38. Sójaj pereme! 39. Román len. 40. Tagadószó.

Simon Kinga

Februári keresztrejtvényünk megfejtése:

„A megosztott öröm az égig hatol, / Isten szíve dobog benne valahol.” (Dalban mondom el)

Humorsarok

Pistikét történelemórán felszólítja a tanár:
- Pistike, mondd meg, mi volt Olaszország államformája a második világháború alatt!
Pistike nézegeti egy darabig a térképet, majd bizonytalanul megszólal:
- Hát... öööö... csizma?

Mi a különbség a teológus és a geológus között?
- ??
- Ég és Föld!

Miért nem figyelsz, Móricka?

- Figyelek én, plébános atya!
- Akkor ismételd el, hogy mit mondtam az előbb!
- „Miért nem figyelsz, Móricka?”

Boldog vigyorral, spiccesen állít be a fiatal férj az anyakönyvi hivatalba:
- Hölgyeim, szeretném bejelenteni, hogy ikrek születtek!
- Gratulálok, de miért mondja, hogy hölgyeim, hiszen csak egyedül vagyok a szobában!
- Tyű – motyogja a részeg –, akkor szaladok haza, megnézem, lehet, hogy nem is ikrek.

Az éves előfizetés összege a 2022. évre

Lapunk nyomtatott kiadása egyénileg közvetlenül a kiadóhivatalnál, valamint a nyugat-európai helyi magyar lelkeszségeken keresztül is előfizethető.

A nyomtatott kiadás éves előfizetési díja közvetlenül a kiadónál történő egyéni megrendelés esetén:

Magyarországon kívül **35 EUR/év**
(a korábbi 20 EUR + a postaköltség egy része);

Magyarországon belül **7000 HUF/év**
(a korábbi 6000 HUF + a postaköltség egy része).

A digitális kiadás előfizetési díja a 2022. évre:
20 EUR/év vagy 6000 HUF/év.

Lelkeszségeken keresztül történő megrendelés esetén a nyomtatott kiadás éves előfizetésének összegét az adott missziók határozzák meg a helyi terjesztési költségek figyelembevételével.

Köszönjük, hogy éves újságelőfizetést ajándékozott:

• Christina Bechtner és férje Memmingenből nyomtatott kiadást Stefan Buchmüller atyának Unterschleißheimba • Varga Gabriella Budapestről digitális kiadást a temerini plébánia részére.

Köszönjük a támogatást:

• Fábrián Máttyás 100 EUR • Kovács Péter és Kovács-Hárs Klári 3000 HUF.

Magyar szentmisék az európai diaszpórában

ANGLIA

London: Hungarian R.C. Chaplaincy / Szent István Ház, Ft. Csicsó János főlelkész; W5 4EA London, 62 Little Ealing Lane; Tel./Fax: +44-20/8566-0271; E-mail: hungarian.chaplaincy@btinternet.com; Web: www.szentistvanhaz.org és www.facebook.com/szentistvanhaz.london. Szentmise minden hónap 1. és 3. vasárnapján 11.30-kor. További misézőhelyek: Bristol, Cambridge, Luton, Manchester, South Croydon.

AUSZTRIA

Bécs: Wiener Ungarische Katholische Gemeinde / Bécsi Magyar Katolikus Egyházközség, Ft. Simon Ferenc esperes, főlelkész; A-1070 Wien, Döblergasse 2/30b; Tel.: +43-1/526-4972; E-mail: bmke@katolikus.at; Web: www.katolikus.at és www.facebook.com/KMEMWien. Új, ideiglenes szentmishelyszín: Am Tabor-plébánia, 1020 Wien, Alliiertenstr. 2. További misézőhelyek: Baden, Leesdorfer Hauptstr. 74., minden hónap második vasárnapján 16.30-kor és Bécsújhely, Szent Katalin-kápolna, Domplatz 1., minden hónap utolsó vasárnapján 17.00-kor.

Collegium Pázmáneum: Ft. Varga János rektor; A-1090 Wien, Boltzmanngasse 14; Tel.: +43-1/319-1403; E-mail: collegiumpazmaneum@gmail.com; Web: www.pazmaneum.katolikus.hu. Előesti szentmise szombatonként 17.00-kor.

Burgenland, Kismarton: Vikariat für ungarische Belange, Ft. Pál László, Diözese Eisenstadt; A-7000 Eisenstadt, St. Rochus-Straße 21; Tel.: +40/676-880-708-346, +40/2682-777-346; E-mail: laszlo.pal@martinus.at; Web: www.martinus.at. Szentmise hónap 3. vasárnapján 11.00-kor, Franziskaner Kirche, A-7000 Eisenstadt, Josef Haydngasse 31.

Burgenland, Alsóór: Katholische Pfarramt, Ft. Gáspár Adalbert; A-7501 Unterwart 226; Tel.: +43-33/523-4108; vasárnaponként 9.45-kor.

Burgenland, Felsőór: Ft. Gáspár Adalbert; A-7400 Oberwart, Stenamangerstraße 13; vasárnaponként 8.30-kor.

Burgenland, Középpulya: Ft. Ghinari Johann; A-7350 Mittellpullendorf, Ungargasse 62; 1. és 3. szombaton 18/19 órakor.

Graz: Msgr. Molnár Ottó; Tel.: +43-316/6821-2421; E-mail: otto.molnar@laposte.net. Ft. Holló István; Tel.: +43-676/8742-6711; E-mail: istvan.hollo@graz-seckau.at. Szentmise minden vasárnap 17.00-kor, Kalvarienberg-Kirche, Kalvarienbergstr. 155., A-8020 Graz.

Innsbruck: Innsbrucki Magyar Katolikus Egyházközség, Magyar Ház, A-6020 Innsbruck, Richard Wagner Str. 3., Facebook: www.facebook.com/Innsbrucki-Magyar-Katolikus-Egyházközség-1270405526418632/. Szentmise minden hónap 2. vasárnapján. Érdeklődni: Schenk Angyalka világi elnök, Tel.: +43-699-1151-6190; E-mail: djas@inode.at.

Linz/Wels: Ungarnseelsorgezentrum der Diözese Linz, Ft. Szabó Ernő; A-4600 Wels, Herrenstr. 2.; Tel.: +43-732/341-175; E-mail: ernest.szabo@dioezese-linz.at. Mischelyszínek: Linz, Guter Hirte (Jó Pásztor-) templom, Am Steinbühel 31, A-4030 Linz, minden hónap 1., 3. és 5. vasárnapján és Wels, St. Stephan/Lichtenegg (Szent István-) templom, Königsederstr. 20, A-4600 Wels, minden hónap 2. és 4. vasárnapján.

Klagenfurt: Kapuziner Kirche; A-9020 Klagenfurt, Waagasse 15., szentmise minden hónap utolsó vasárnapján 14.00-kor.

Salzburg: Szentmise havonta egyszer, 3. szombaton 17.00-kor az orsolyita templomban, A-5061 Salzburg, Aigner Str. 135. Érdeklődni: Bohuny István, tel.: +43-699/8172-1232.

BELGIUM

Brüsszel: Mission Catholique Hongroise, Magyar Ház, P. Havas István Sch.P.; 1050 Bruxelles, rue de l'Arbre Bénit 123; Tel.: +32-2/64-96-188, mobil: +32-487/614-063; E-mail: havas.istvan@piarista.hu; aumonieriedesetrangers@skynet.be; Web: www.bmkk.be. Szentmise minden vasárnap 10.30-kor és 18.00-kor, 123 rue de l'Arbre Bénit, 1050 Ixelles és Église Sainte-Famille, Place de la Sainte-Famille, 1200 Woluw-Saint-Lambert. További misézőhelyek: Leuven; Liège, Abbaye Paix Notre-Dame des Soeurs Bénédictees, 54 boulevard d'Avroy, 4000 Liège, havonta egy alkalommal (szombat, 15 órakor) a Bencés Nővérek templomában.

CSEHORSZÁG

Prága: Prágai Magyar Katolikus Plébánia, Ft. Balga Zoltán; Telefon: +420-734-688-656; E-mail: info@katolikus.cz; Web: www.katolikus.cz és www.facebook.com/Prágai-Magyar-Katolikus-Plébánia-1769510549979963/. Mischelyszínek: Belvárosi Szent Henrik Templom, 110 00 Prága 1., Jindřická 30.

FRANCIAORSZÁG

Párizs: Mission Catholique Hongroise / Párizsi Magyar Katolikus Misszió; F-75010 Paris, 42,

rue Albert Thomas; Tel.: +33-1/42-086-170, E-mail: missioncatholique@orange.fr; Web: www.magyarmisszio.info és www.facebook.com/Parizsi.Magyar.Katolikus.Misszio.

HOLLANDIA

Hollandiai Magyar Római Katolikus Egyházközségi Tanács; E-mail: hagai.magyar.katolikusok@gmail.com; Web: www.hollandiainmagyarkatolikusok.net és www.facebook.com/EKT-hollandiai-magyar-katolikusok-119459806451156.

Amszterdam: Obrechtkerk, Obrechtstraat 30. NL-1071 KM Amszterdam.

Eindhoven: Sint Joriskerk, Sint Jorislaan 51, NL-5614 AA Eindhoven.

Hága: Hágai Magyar Katolikusok, Onbevekt Hart van Maria Kerk (Marlotkerk); NL-2594 CK Den Haag, Bloklandenplein 15. Facebook: www.facebook.com/HagaiMagyarKatolikusok.

Helmond: Pauluskerk, Paulus Potterstraat 2., NL-5702 CW Helmond.

Vianen: Vianeni Magyar Otthon, Panoven 17A, NL-4133 NG Langeweg, 145. sz. házzal szemben van a bejárat.

Wassenaar: Sint Jozefkerk, Van Cranenburchlaan 31. NL-2241 PJ Wassenaar (Parklaan 28 (kerk) / van Cranenburchlaan 31 (Pastorie); Tel.: 070-511-4262; E-mail: secretariaat@sint-jozefwassenaar.nl.

LENGYELORSZÁG

Varsó: Paweł Sobstyl atya papként tanult meg magyarul, ő végez magyar miséket. Plébániáján, a Gyermek Jézusról nevezett plébániatemplomban minden hónap második vasárnapján van magyar szentmise 15.30-kor.

LUXEMBURG

Ft. Lukács József és Havas István Sch.P., 8032 Strassen, 2 place des Martyrs. Havonta egy alkalommal.

MÁLTA

Naxxar, Santwarju Gesu Hniena Divina-templom. Évente háromszor van magyar szentmise (vasárnap 17.30-kor).

NÉMETORSZÁG

Augsburgi Egyházmegye: Ungarische Katholische Mission / Augsburgi Szent László Magyar Katolikus Misszió, Ft. Csibi Sándor; D-86152 Augsburg, Henisiusstr. 1.; Tel.: +49-821/3166-8960 vagy +49-821/3166-8961; E-mail: iroda@augmis.de; Web: www.augmis.de, www.augsburgimisszio.de, augsburgi-katolikusok.de. Misézőhelyek: Augsburg, St. MAX-templom, Franziskanergasse. 4.; D-87437 Kempten, St. Mang, Mariä Himmelfahrt-templom, Friedrich-Ebertstr. 1., Neuburg an der Donau.

Bamberg-Eichstätt-Regensburgi Egyházmegye: Stempfer Ferenc lisbergi plébános és Dankó István atya (Amberg). Szentmisék: Caritas Seniorenheim St. Josef-kápolnája, Giesbertstr. 65., Nürnberg, kéthetente. A járványhelyzet miatt a vasárnapi szentmisék helyszíne megváltozott. Az új helyszín: Heiligste Dreifaltigkeit-plébániatemplom, D-90473 Nürnberg, Giesbertsstr. 75. Érdeklődni lehet: Dr. Lipecz József, tel.: +49-911/426-703

Freiburgi érsekség: Ft. Lovász Reinholdt plankstadti kooperator; D-68723 Plankstadt, Schwetzingen Str. 32. Havonta magyar szentmisét tart Mannheimben.

Berlini és Hamburgi Főegyházmegye, Hildesheimi és Osnabrücki Egyházmegye: Ungarische Katholische Mission, Ft; D-20535 Hamburg, Bürgerweide 35; Tel.: +49-40/250-7783. Misézőhelyek: Berlin, Hamburg, Hannover, Kiel, Lübeck, Braunschweig, Bremen.

Kölni Főegyházmegye, Esseni és Aacheni egyházmegyek: Katholische Ungarische Gemeinde im Erzbistum Köln / A Kölni Érsekség Római Katolikus Magyar Lelkészsege, Ft. Lukács József; D-50676 Köln, Am Rinkenpfuhl 10; Tel.: +49-221/3377-8517; E-mail: info@ungarnzentrum.de és unganzentrum.koeln@gmail.com; Web: www.ungarnzentrum.de és www.facebook.com/Ungarische.Gemeinde. További misézőhelyek: Bergisch-Gladbach, Bonn, Duisburg, Düsseldorf, Essen, Herzogenrath, Köln, Wuppertal.

Limburg-Fulda-Mainzi Egyházmegye: Katholische Ungarische Gemeinde / Szent Erzsébet Magyar Katolikus Egyházközség Frankfurt, Ft. Belényesi József, D-61440 Oberursel, Altenhöferweg 61; Telefon: +49/0175-2562-688; E-mail: pfarrbuero@erzsebet-frankfurt.de; Web: www.magyar-katolikusok-frankfurt.de; Facebook: www.facebook.com/MagyarKatolikusEgyhazkozseg. Misézőhelyek: Frankfurt am Main, Darmstadt-Griesheim, Gießen, Mainz és Wiesbaden-Delkenheim.

München-Freisingi Főegyházmegye: Ungarische Katholische Gemeinde / Magyar Katolikus Egyházközség, Ft. Merka János; D-81925 München, Oberföhringer Str. 40.; Tel.: +49-

89/2137-4230 (Titkárság: Varga Katalin titkárnő) és +49-89-2137-4233 (Lukács Tibor lelkipásztori munkatárs); Fax: +49-89/2137-4234; E-mail: info@ungarische-mission.de; Ungarische-Gemeinde.muenchen@eomuc.de; Web: www.ungarische-mission.de. Nyugdíjas kisegítő: Ft. Buchmüller István ny. plébános. Misézőhelyek: München, Rosenheim, Erding, Landshut, Bad Tölz, Waldkraiburg.

Münster-Paderborn-Osnabrücki Egyházmegye: Münster Magyar Katolikus Misszió / Münsteri, Osnabrücki és Paderborni Egyházmegyek magyar közösségei, Ft. Simon Péter; D-48157 Münster, Middelfeld 24; Tel.: +49-251/932-57-288; E-mail: ungarische-mission@bistum-muenster.de; Web: sites.google.com/view/ungarisch és www.facebook.com/ungmis. Misézőhelyek: Bielefeld, Bocholt, Hagen, Marl, Menden, Münster, Neukirchen-Vluyn, Osnabrück.

Passauai Egyházmegye: Ungarische Mission Passau / Passauai Magyar Misszió, Ft. Kovács János; D-84375 Kirchdorf am Inn; D-94036 Passau, Breslauer Str. 2.; Tel.: +49-85/712-332; E-mail: info@magyar-missio-passau.de. sites.google.com/site/magyarmissiopassau és www.facebook.com/magyarmissio.passau.

Rottenburg-Stuttgarti Egyházmegye: Ungarische Katholische Gemeinde / Szent Gellért Magyar Katolikus Egyházközség, Ft. Merlás Tibor; D-70186 Stuttgart, Albert-Schäffle Str. 30.; Tel.: +49-711/236-9190, fax: +49-711/236-7393; E-mail: mission@stuttgarter-katolikusok.de, mtibor1960@gmail.com; Web: www.stuttgarter-katolikusok.de és www.facebook.com/stuttgarter.katolikusok; D-89073 Ulm, Walfischgasse 17.; Tel.: +49-731/3996-6306, mobil: +49-1575-370-1412. Misézőhelyek: Balingen-Frommern, Biberach an der Riss, Böblingen, Eislingen, Friedrichshafen-Berg, Heidenheim an der Brenz, Heilbronn-Horkheim, Ludwigsburg-Hoheneck, Munderkingen, Reutlingen-Orschel-Hagen, Schwäbisch-Gmünd, Stuttgart, Ulm, Tuttingen, Weingarten.

Würzburgi Egyházmegye: Ft. Dr. Koncsik Endre; D-97070 Würzburg, Domerschulstr. 2.; Tel.: +49-931/3866-2530, fax: +49-931/3866-2599.

NORVÉGIA

www.nufo.no/makao. Húsvétkor, augusztus 20-án és karácsonykor ünnepelnek magyar nyelven szentmisét, más-más, az alkalomra odautazó lelkipásztorok szolgálata által.

A szerkesztőség a nem saját írású cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget, mindazonáltal kellő körültekintésre törekszik. Az olvasóinktól és külső forrásokból érkező cikkek tartalmáért azok szerzői vállalnak személyes felelősséget.

Közösségi oldalunk:
www.facebook.com/életunkjag

Címlapon:
Jee Cadz képe a Pixabay-en.

Hirdessen az Életünkben!

Apróhirdetés:
Keret és fénykép nélkül: 100 HUF vagy 0,30 EUR/betű
Keret: 3500 HUF vagy 10 EUR
Fénykép: 7000 HUF vagy 20 EUR
Többszöri hirdetés esetén kedvezmény.

Nagyhirdetés és PR-cikk:
Teljes oldal: 400 e HUF vagy 1100 EUR
Féloldal: 300 e HUF vagy 800 EUR
Negyedoldal: 200 e HUF vagy 500 EUR
Többszöri hirdetés esetén kedvezmény.

Médiapartnereink:

Bécsi Napló
Clevelandi Magyarokért Alapítvány
Független Magyar Rádió Toronto
Kalejdoszkóp folyóirat, Toronto
Mozaik Sydney Magyar Rádió
Napjaink, West Kelowna, Kanada
Pannon RTV, Szabadka
Temerini Újság
Vatikáni Rádió

Lapunk megjelenése megvalósult a Magyar Kormány támogatásával. A Bethlen Gábor Alap hozzájárult a kiadónk működésével és ezzel a lapunk fenntartásával kapcsolatos költségekhez.

OLASZORSZÁG

Róma: Olaszországi Katolikus Missziós Központ, Via del Casaleto, 481., 00151 ROMA (RM); E-mail: hungarian.mission.italy@gmail.com; Tel.+39 06 68.42.620; Lelkész: Dr. Németh Norbert rektor. A római magyar közösség szentmiséjét a hónap utolsó vasárnapján tartják 11 órakor a Celio dombon a Szent István vértanú-körtemplomban (Santo Stefano Rotondo). Rómában minden kedden 8 órakor magyar nyelvű szentmisét ünnepelnek a Szent Péter-bazilika Magyarok Nagyasszonya-kápolnájában. További misézőhelyek: Bologna, Catania, Firenze, Loreto, Milánó, Padova, Palermo, Parma, San Martino del Carso – Sagrado, Torino, Velence.

SVÁJC

Bázel: Röm. Kath. Ungarnmission / Bázei Magyar Katolikus Misszió, Ft. Pál István; CH-4123 Allschwil, Binninger Str. 45.; Tel.: +41-76/518-5440; Web: www.ungarnmission.ch. Mischelyszínek: Sacré Couer-templom, Feierabendstr. 68., CH-4051 Basel, minden vasárnap 15.00-kor.

Genf: Genfi Magyar Katolikus Misszió, CH-1216 Cointrin GE, Chemin du Ruisseau 36.; Tel.: +41-22/791-0458; Web: www.katolikus.ch. Mischelyszínek: Cointrin-kápolna, minden hónap első és harmadik vasárnapján 10.30-kor.

Lausanne: Tel.: +41-76/483-7394. Mischelyszínek: Servan-kápolna (Chapelle de Servan), Chemin Eugene-Grasset 12, CH-1006 Lausanne, a genfi vasárnapi szentmiséket megelőző szombatonként 18.00-kor.

Tägerwil: Bruder Klaus-templom, Ernst-Kreidolfstrasse, CH-8274 Tägerwil, minden hónap első vasárnapján 17.00-kor.

Zürich: Szent István Magyar Katolikus Misszió Zürich, Ft. Varga Péter; CH-8057 Zürich, Winterthurerstr. 135.; Tel.: +41-44/362-3303; E-mail: peter.varga@mail.ch iroda@magyar-misszio.ch; Web: http://magyar-misszio.ch. Szentmise minden vasárnap 12.00-kor és minden első pénteken este 17.30-kor, Bruder Klaus-templom, Milchbuckstrasse 73, CH-8057 Zürich. További misézőhelyek: Frauenfeld, Schaffhausen, Uster, Winterthur.

Részletesebb adatbázisunkat megtalálja honlapunkon:
www.eletunk.net/miserend

ÉLETÜNK
Az európai magyar katolikusok lapja

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Misszió Média Lap- és Könyvkiadó Kft.
H-1165 Budapest, Zsemlekes út 25/A. I. 5.
Telefon: +36 70 635 7064
E-mail: szerkesztoseg@eletunk.net
Honlap: www.eletunk.net
www.facebook.com/életunkjag

Felelős kiadó és főszerkesztő:
Varga Gabriella

Felelős szerkesztő:
Vencser László

Tanácsadó:
Sajgó Szabolcs SJ, Szócs Csaba,
Varga János, Vértesaljai László SJ

Munkatársak:
Dancs Rózsa, Hiba György SJ, Horváth Enikő,
Kovács Péter, Puss Sándor SJ, Sebestyén Péter,
Simon Kinga, Szabó Ferenc SJ, Víncezs András

Előfizetés:
közvetlenül a kiadóhivatalnál vagy
az európai magyar lelkeszségeken keresztül

Előfizetés a 2022. évre közvetlenül a kiadónál:
35 EUR/év, 7000 HUF/év

Digitális változat:
20 EUR/év vagy 6000 HUF/év

Bankszámlaszámunk:
MISSZIÓ MÉDIA KFT.

OTP BANK
11716008-22527699

HU85 1171 6008 2252 7699 0000 0000
SWIFT (BIC) azonosító: OTPVHUHB

Nyomdai előkészítés:
Éber Tamás
Nyomtatás:
Micropress Kft.
H-3434 Mályi, Kistokaji út 5.

Keresse lapunkat a világhálón is:
www.eletunk.net

Jakab Antal 50 – így indult az emlékév

Ötvenhez ötven

Amint arról a februári számunkban hírt adtunk, Jakab Antal püspökké szentelésének (1972. február 13.) 50. évfordulója alkalmából a Jakab Antal Keresztény Kör és az *Életünk* újság kiadóhivatala az egész esztendőön áthúzódó megemlékezés-sorozatot szervez. Ennek nyitányaként *Ötvenhez ötven* alprogramunk keretében, részben támogatók jóvoltából, részben pedig a magunk felajánlása alapján összesen 50 db éves *Életünk*-előfizetéssel ajándékoztuk meg mindazokat a településeket és intézményeket, amelyek Jakab püspök életében meghatározóak voltak: Kilyénfalvát, a szülőfalut; Hajdúnánást, az első világháború alatt a székely menekülteknek, köztük a Jakab családnak is ideiglenesen otthont nyújtó települést; Gyergyószentmiklóst, középiskolai tanulmányai és későbbi papi szolgálatainak helyszínét; Gyulafehérvárt, teológiai tanulmányai, teológiai tanári, majd segédpüspöki és megyéspüspöki működésének helyét; Ditrót és Kolozsvárt, kápláni éveinek helyszínét; Búzásbesenyőt, ahol börtönévei után plébániát alapított; nem utolsósorban Róma városát, amelyhez egyházi tanulmányainak éve, valamint a püspökszentelés eseménye fűzi. Ezen települések meghatározó intézményeinek éves újság-előfizetéssel való megajándékozását Varga László püspök és a Kaposvári Egyházmegye; Fazakas Z.

Márton OPraem apát és a Csornai Premontrei Prépostság; Csáky András polgármester és Cegléd Város Önkormányzata; Lezsák Sándor elnök, a lakiteleki Népfőiskola Alapítvány és a Nemzeti Fórum Egyesület; egy neve elhallgatását kérő ajándékozó; a Jakab Antal Keresztény Kör és a Misszió Média Kiadó felajánlása tette lehetővé.

A megajándékozás tényéről a címzetteket az adott támogató aláírásával hitelesített kísérelőlevélben értesítettük. A meglepetést mindenki örömmel és hálával fogadta. Ifj. Cziko László búzásbesenyői plébános például ezt írta a küldeményünk kézhezvétel után: „...meglepődve néztem a postaládára. Ritkán látok olyan vastag borítékot, amelyik rendesen bele sem fér, főleg Magyarországról. Arra gondoltam, hogy nem rendeltel semmit, vajon ki küldheti... Jólesett a meglepetés! Isten fizesse a magam és a plébánia hívei nevében az *Életünk* 3 db éves előfizetését! Nagyon köszönöm, hogy ránk is gondoltatok. Imáinkba foglalunk Titeket és a Nemzeti Fórum munkatársait, Lezsák Sándor elnök úrral az élen. Örvendek, hogy a jubileumi év alkalmából ilyen megemlékezéseket szerveztek. Isten áldása kísérjen további munkátokban, és ne feledjétek küldeni az újságot, örömmel várjuk és szívesen fogadjuk. Hálás szeretettel, László.”

Ugyancsak kedves levelet kaptunk a gyulafehérvári érsekségről is. Ez állt benne: „Főtisztelendő László atya! Igen Tisztelt

Ügyvezető! A címzettek nevében köszönetet mondunk a január 24-én kelt levelükért, amelyben megküldték az *Életünk* című folyóirat digitális elérhetőségét. Ugyancsak köszönjük, hogy nyomtatott formában is igekezdnek Hivatalunknak megküldeni. A jó Isten áldása kísérje életüket, törekvéseiket. Tiszteletteljes köszöntéssel, Hurgoi János irodaigazgató.”

Az alprogram részletes ismertetése megtalálható a www.jakabantal.etunk.net weboldalon, az *Ötvenhez ötven* menüpont alatt.

jakabantal.etunk.net

Amint ígértük, Jakab Antal püspökké szentelésének 50. évfordulója napján, 2022. február 13-án elindult a www.jakabantal.etunk.net internetes emlékkoldal, amelyre összegyűjtöttük mindazt, amit Jakab Antal püspök életéről és munkásságáról, valamint az élő emlékezetéről tudni érdemes. A weboldal kialakítását, feltöltését és üzemeltetését ugyancsak támogatók segítségével, akik között eddig a magánszemély Pál László kismartoni püspöki vikárius, Vencser László emeritus igazgató, valamint a Lezsák Sándor elnök úr vezette Lakiteleki Népfőiskolát és Nemzeti Fórumot említhetjük. Abban bízunk, hogy az adományozók köre gyarapodni fog, elősegítve a honlap továbbfejlesztését, tovább-bővítését és biztonságos fenntartását, működtetését.

Megemlékezés Búzásbesenyőben

Ifj. Cziko László búzásbesenyői plébános a következőkről számolt be levelében:

„Meglepetés várta a búzásbesenyői híveket 2022. február 13-án, vasárnap a szentmise után.

A hirdetések keretében elmondtam, hogy ma, napra pontosan ötven éve szentelték püspökké Jakab Antalt. Kihirdettem, hogy az *Életünk* havilapot megrendelték számunkra három példányban, jól látható helyen lesz. A *Jakab Antal 50* program híreit, tudósításait és írásait elolvashatják majd az újságból. Feleltem a püspök korábbi búzásbesenyői tevékenységének néhány momentumát. Láttam az idősebbek arcán, hogy mély élmények elevenedtek fel bennük. Arra kértem a híveket, hogy a szentmisét bezáró áldás után maradjanak még, és a karácsony előtt az énekek kivételére felszerelt nagyképernyős okostévével levetítettem a *Küzde és bizva – Jakab Antal püspök életútja* című dokumentumfilmnek a búzásbesenyői évektől a püspökszentelésig (27,26-tól 34,10-ig) tartó részletét. A vetítés után biztattam a híveket, hogy délután, ha idejük engedi, nézzék meg a filmet teljes terjedelmében, így emlékezzünk Jakab püspökre és adjunk hálát az életéért és munkásságáért.”

Hídember Isten országa és szeretett nemzete között

A *Jakab Antal 50* emlékévet hivatalosan 2022. február 13-án nyitottuk meg a Győri Egyházmegyében, Mezőörsön, a Sarlós Boldogasszony-templomban.

„Álljanak előttünk példaképként a hitvalló püspökök, köztük Jakab Antal. Legyenek iránymutatók számunkra a hit mellett hűség és kiállásban” – fogalmazott Vencser László, a vasárnap délelőtti szentmise főcelebránsa. A program a Jakab Antal-emlékdíj idején átadásával folytatódott. A 2010-ben alapított kitüntetést ezúttal Szabó Gyula mezőörsi plébános, a Magyar Műhely Közhasznú Alapítvány elnöke vette át.

Szabó Gyula atya 1960. július 12-én született Szombathelyen. A teológiát Győrben végezte, 1985. június 20-án szentelték pappá. Mottóját János evangéliumából kölcsönözte: „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért.” Segédlelkészként 1986-ban Szany egyházközségében, 1986–1987-ben Tata-bánya Alsógalla városrészenek plébániáján, 1987–1989 között pedig Ács városban szolgált. 1989-től napjainkig Mezőörs, Mindszentpuszta, Bársonyos, valamint a pervatpuszta időszotthon plébánosa – és ennél is több: Gyula atya az egész térség kulturális fejlődésének előmozdítója. Neve egybeforr az ott élő fiatalok tehetséggondozásával, a falusi gyermekek felkarolásával, a közösség szellemi, lelki és egzisztenciális felemelésével. Mind mondja, a falvakban szinte mindenütt újra kell építeni a közösséget és ez meghaladja az egyházközségi kereteket. „Egy plébánosnak nem pusztán a vallási szertartások elvégzése és a hittanórák megtartása a feladata, hanem a tágabb értelemben vett közösségépítés is” – hangsúlyozza.

A Magyar Műhely Közhasznú Alapítvány 1993. február 26-i megalapításától kezdve tölti be annak elnöki tisztét. Az alapítvány a térség, a megye és ezen keresztül a nyugat-dunántúli régió szellemi központja lett. Támogatja a helyi társadalmi szervezeteket, népfőiskolája keretében konferenciákat, előadásokat szervez és 1999 óta alapítványi tanintézményt működtet, amely általános iskolát és gimnáziumot is magában foglal. A Magyar Műhely Általános Művelődési Központ mára a vidék legnagyobb iskolája lett; Győr, Bábolna, Pannonhalma és Kisbér térségek közel harminc településéről mintegy 200 diák tanul itt.

Gyula atya munkásságát számos díjjal elismerték, többek között oktatás, köznevelés kategóriában 2014-ben megkapta a Győr-Moson-Sopron Megyei Prima Díjat, 2019-ben pedig a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést is átvette.

Jakab Antal püspök életét és életművét jól ismeri, *Jakab Antal küzdelme a megmaradásért (Ki lesz az utód?)* címmel 2013-ban könyvet is szerkesztett róla. A hitvalló gyulafehérvári főpásztorral úgy tartja: „*Jakab Antal története szép példája a nemzeti összefogásnak, az alapvető kisebbségi vallási jogok melletti kiállásnak. Azt is mondhatjuk, hogy Jakab püspök elsőként kívánta az erdélyi római katolikusok autonómiáját.*” „*Erdély XX. századi történetének egyik legnagyobb püspöke volt.*”

Mindig teret talál a jóra

A díjátadási ünnepségen dr. Szabó Eszter alkotmányjogász méltatta a kitüntetettet. Laudációjában többek között a következők hangzottak el:

„Az ateizmus minden rombolása dacára az ifjú Gyula atya a hitet úgy tudta felmutatni az embereknek, ahogy csak karizmatikus és bátor emberek tudják. Tudta, hogy az elszigetelt egyház képét le kell bontania a köztudatban, és az embereket a templomfalakon kívül is meg kell tudnia szólítani. Elszántan kereste ehhez minden korban a megfelelő eszközöket. [...]

Rövid idő alatt lelkes fiatalokból, felnőttekből álló közösségek szerveződtek körülötte, akik áhitattal hallgatták őt, ahogy hétről-hétre Jézus Krisztus tanításairól beszélgetett velük, ahogy a társadalmi folyamatokat magyarázta. Újratanította az emberekkel, hogy Kárpát-medence és magyar nemzet, Boldogasszony és Szent Korona. A fiatalok hangszereken kezdtek tanulni körülötte, a templomot betöltötte a zenés misék öröme. Gyula atya tanítói küldetésében a mai napig aktív, négy évtized alatt megszámlálhatatlanul sok ember világlátását alakította. [...]

Neve egyik pillanatban a Széphavas környékén merül fel, a másik pillanatban eléri, hogy a bécsi nagykövetségről közvetlenül Mezőörsre érkezzen egy páratlan kiállítás anyaga. Egyik pillanatban megszenteli az alapkövet egy budai kápolnának, másik pillanatban Lakitelken dolgozik, pálosokkal diskurál magyar ügyekről, ferencesekkel egyeztet Csiksomlyón, Felvidékre hívják vagy Erdélyben várják barátai. Hol döntéshozókkal tárgyal nemzetstratégiai kérdésekben, hol embereknek próbál segíteni betegségek leküzdésében. Ki az életét köszönheti neki, ki a megélhetését, ki a lelki békéjét.

Ő egy különleges életutat járó ember, energiája apadhatatlan, Istenbe vetett hite minden pillanatban töretlen, utolsó erejével is nemzetének jobbjátásán dolgozik. Karizmája generációkat állított már ügyei mellé az elmúlt évtizedekben.

Egy XXI. századi hídember Isten országa és szeretett nemzete között – mindig teret talál a jóra.”

Kovászember, fáklya

A Jakab Antal-emlékdíj 2022. február 13-i mezőörsi átadási ünnepségének fővédnöke Pánczél Károly, a Magyar Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottságának elnöke volt. Írásos köszöntőlevelében többek között ezekkel a gondolatokkal fordult az ünneplőkhöz és az ünneplőkhöz:

„Jakab Antal jelkép. Jelkép, aki a legnehezebb kommunista diktatúra éveiben vezette egyházát, amikor nemcsak hívó kereszténynek megmaradni volt embert próbáló feladat, de különni, nemzetét szerető és szolgáló székely-magyaroknak is. Jakab Antal

hitéért és nemzetéért elődjéhez, Márton Áronhoz hasonlóan vállalta a szenvedést, a megaláztatások sorát, a súlyos börtönveket is. Évtizedes éhezéssel, vallatással, veréssel sem tudták elvenni hitét, megtörni hűségét. Köszönet a Jakab Antal Keresztény Körnek, hogy ápolja a püspök emlékezetét. Köszönet azért, mert 2010-ben létrehozták a Jakab Antal-emlékdíjat, amellyel a ma élő nemzedékek elé is követendő példákat, példaképeket állítanak olyan egyének vagy közösségek személyében, akik vagy amelyek munkájukkal és elkötelezettségükkel a püspök által vallott értékek továbbvivői és védelmezői.

A Jakab Antal-emlékdíjat eddig 16 erdélyi és egy magyarországi kitüntetett vehette át. Az elismerést idén második magyarországiaként Szabó Gyula plébános úr, a Magyar Műhely Közhasznú Alapítvány elnöke érdemelte ki.

Gratulálok, plébános úr! Gratulálok ahhoz az értékteremtő munkához, amit kö-

zösségépítőként, igazi kovászemberként kifejt. Köszönet a régió polgárosodásának elősegítéséért, az iskolaalapításért és -fenntartásért. Köszönet a magyar hagyományok, a keresztény értékek, a viselkedéskultúra megismertetéséért. Köszönet azért, mert arra nevelik tanítványait, hogy szeresék nemzetüket és ragaszkodjanak a szülőföldjükhöz. Különösen fontos ez a mai, globalizálódó világunkban, abban a világban, amelyben a hagyományos értékek védelemre szorulnak. Együtt, közösen, a Szabó Gyula plébános úrhoz hasonló gondolkodású fáklyák környezetüket beragogyó fényénél van esélyünk arra, hogy megvédjük értékeinket, és mindenki, aki magyarnak születik, egy büszke nemzet tagja lehessen, szülessen akár a távoli diaszpórában, akár Székelyföldön, akár itt, Mezőörsön. Ismétletlenül szívből gratulálok plébános úrnak, és üdvözlöm a kedves ünneplőket. Az Isten áldja Önöket!”

„Könyvbe véste”

Kara Akos, a térség országgyűlési képviselője is megtisztelte jelenlétével a díjátadási eseményt. Szavaiban rámutatott: míg Hajdúnánás Magyarországon egyedülként *köbe véste*, addig Szabó Gyula Magyarországon egyedülként *könyvbe véste* Jakab Antal nevét. A plébános személyiségéből Kara Akos is kiemelte a kihíváskereső jellemvonást és a magyar jövő építése iránti elkötelezettséget.

Válaszszavaiban Gyula atya a gyermekek, fiatalok előtt felmutatandó példaképek fontosságát hangsúlyozta, akik között, mint mondta, ott van Jakab Antal is. Ezért is megható és megtisztelő számára, hogy idén ő kaphatta a nagy püspök nevét viselő elismerést, jegezte meg.

A műsorban vallásos énekekkel a mezőörsi egyházközség kórusa, zongorán eljátszott saját szerzeményével pedig Horváth Bence diák működött közre.

A jelenlévők többször is hallhatták Jakab Antal szavait, az emlékév jelmondatát – „*Hitünk és népünk ügyét soha el nem alkudtam*” –, és szó esett arról is, hogy március is az emlékezés hónapja: a püspök születésének 113. évfordulóját ünnepeljük. Azt, hogy 1909. március 13-án Kilyénfalván meglátta a napvilágot Erdély magyar katolikus népe XX. századi történetének meghatározó alakja: Jakab Antal.

Varga Gabriella
Fotó: Okos Márton

